

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1970

İÇİNDEKİLER :

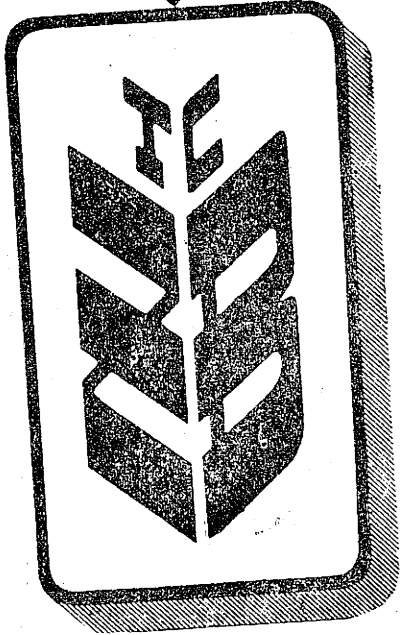
Behçet K. Çağlar, Şahsiyeti ve Hayatı	Ord. Prof. Dr. Sadı IRMAK
Behçet Kemal'in Hayatı ve Eserleri	Av. Fikret ÇAĞLAR
Bir Çağlar'ımız Vardı, Çağladı Gitti	Eflâton Cem GÜNEY
Kendini Kültür Yaratısına Veren Şair	Ord. Prof. Dr. Hilmi Z. ÜLKEN
Behçet Kemal	Cihat BABAN
Behçet K. Çağlar'a Alt Anılarım	İbrahim Zeki BURDURLU
Çağlar'ın Ardından	Bora HİNÇER
Çağlar Usta da Gitti	Nejat BİRDOĞAN
Folklorun Aynasında Türk İnsanı	Behçet Kemal ÇAĞLAR
Sen de Yaz Dediler	Baci DAMACI
B. Kemal Çağlar İçin	Aydın OY
Halkevleri Müfettişi Çağlar	Mehmet Hilmi GÜB

BEHÇET KEMAL'İ SEVENLERDEN BİCA

SAYI: 247

KURUŞ: 125

tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI
olacaktır

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

ŞUBAT 1970

İÇİNDEKİLER:

Behçet K. Çağlar, Şahsiyeti ve Hayatı	Ord. Prof. Dr. Sadi İRMAK
Behçet Kemal'in Hayatı ve Eserleri	Av. Fikret CAĞLAR
Bir Çağlar'ımız Vardı, Çağladı Gitti	Eflâtu'n Cem GÜNEY
Kendini Kültür Yaratusına Veren Şair	Ord. Prof. Dr. Hilmi Z. ÜLKEN
Behçet Kemal	Cihat BABAN
Behçet K. Çağlar'a Ait Anılarım	Ibrahim Zeki BURDURLU
Çağlar'ın Ardından	Bora HİNÇER
Çağlar Usta da Gitti	Nejat BİRDOĞAN
Folklorun Aynasında Türk İnsanı	Behçet Kemal CAĞLAR
Sen de Yaz Dediler	Raci DAMACI
B. Kemal Çağlar İçin	Aydın OY
Halkevleri Müfettişi Çağlar	Mehmet Hilmi GÜB

BEHÇET KEMAL'İ SEVENLERDEN RİCA

SAYI: 247

KURUŞ: 125

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Yuvanızda

ARÇELİK

rahatlığı

Kendi sahasında Türkiye'nin en güçlü ve modern teşkilatını kurarak batı seviyesindeki tesislerinde senelerdenberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, bunları en uygun fiyatlara satın alabilme imkânını halkımıza sağlamış bulunuyor.

Eskiden vitrinlerde seyredilen buzdolabı, çamaşır makinası, süpürge, gaz sobası, ARÇELİK'in seri imalat imkânları sayesinde bugün en mütevazı Türk yuvasında dahi sevinçle kullanılıyor... Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.

ARÇELİK

(Yeni Ajans : 787 - 13)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 247

ŞUBAT 1970

YIL : 21 — CİT : 12

Behçet Kemal Çağlar, Şahsiyeti ve Sanatı

Yazan : Ord. Prof. Dr. Sadi IRMAK

O, bu halkın tipik bir çocuğu idi. Kendisi derdi ki Türk = : Yunus + Karacaoğlan + Köroğlu + Seyrani.

Bazan da şöyle derdi : Türk milleti asker ve şairden ibarettir.

Bu toprağın ve bu milletin sesini en iyi duyan en iyi yansıtanlardan birisi idi. Halklaştığı zaman Ankaralı Âşık Ömer olurdu. Klâsik şiirlerinde de halk şairliği ruhu daima sezilir. Ben ona çok defa "senin kanında Yunus Emre'den bir şey var" derdim.

Şair, hatip, milletvekili, öğretmen olarak daima bir halk çocuğu ve bir halk şairi olarak görünmüştür. Londra'da yaşarken de ruhu Sakarya veya Çoruh kıyılarında bulunurdu. "Halk denen hazine" deyimini onunur. Aydınlarımızın halk sırlarına eremesinin daima ıstırabını çekmiştir.

Türk halkını ermiş bir halk olarak kabul ederdi. Onun milliyetçiliğinin kuvveti buradan gelir.

Edebiyatımızdaki yerini tarihçiler gösterecektir. Fakat şimdiden şu söylenebilir ki, edebiyat tarihimizde ilhamı en zengin şairlerden birisi idi. Bir ömür boyu durmadan coşmuş ve durmadan şiir söylemiştir. Bunların içinde bir anın heyecanını yansıtan sade deyişler bulunduğu gibi, felsefiğe yükselen şiirleri de vardır. Yayımladığı "Benden İçeri" şiir kitabına koydukları, şiirlerinin belki onda biridir. Keşke bu kitaba koyduğu şiirlerin bir kısmını koymasaydı ve keşke bu kitaba almadığı bazı şiirlerini

kitabına koysaydı.

O, büyüklük timsali olarak Atatürk'e vurgundu. O'nun nazarında Atatürk Türk halkının bütün meziyetlerini nefsinde toplamıştı. Bu sebeple Atatürk, Türklük demekti ve Türklük Atatürk demekti. Gerek Ankaralı Âşık Ömer ağzıyla, gerek klâsik şiir yoluyla en coşkulu manzumeleri bu ilhamla yazılmıştır.

Behçet, son yıllarda derin ve felsefi konulara girmişti. Bu mertebeye erdikten sonra yapabileceğini yapamadan ölmesi çok hazindir. Bu yolda iki denemesi dikkati çeker. Birisi Kur'an'ın ilhamıyla yazdığı şiirler, ikincisi Gothe'nin Hazreti Muhammet için yazdığı dramın ilhamıyla meydana getirdiği Poem. Batı şiiriyle de yakından teması koyulmuştu.

İnsan ve zekâ timsali bir Behçet vardır ki, Şair Behçet'in üstündedir. O, dünya nimetlerinden sadece güzel kadınlara rağbet etmiş, ikbale ve paraya hiç gönül vermemiştir. Şairlerin bizde olsun, başka yerlerde olsun birbirlerini pek sevmedikleri bir gerçek iken, Behçet, bütün büyük şairlere samimi bir hayranlık ifade etmiş ve genç şiir heveslilerini de daima taktir ve teşvik etmiştir. Radyodaki saatlerini çok defa bu maksada vermiştir.

Behçet, dostluğuna doyum olmıyan adamdı. Onu Edebiyat Tarihi ihmal etse bile, bu toprağı ve bu milleti sevenler, hiçbir zaman unutmıyacaktırlardı.

Behçet Kemal'in Hayatı ve Eserleri

Yazan : Fikret ÇAĞLAR

Avukat - Y. Ziraat Mühendisi, Dr.

1913 (1329) de 5 yaşında iken. Solda başta Behçet Kemal, yanında kardeşi Fikret, ortada babası Ş. Hami Bey, sağ başta da halazadesi Mustafa Yurder görülüyor.

10 Temmuz 1324 de Erzincan'a iki saat mesafede eski adı ile "Rumekrek" yeni adı ile Tepecik köyünde annesinin babası Kol-ağası Ahmet Ağa'nın evinde doğmuştur.

Babası Şaban Hami Bey, Kayseri'nin "Şabanbeyzade" denmekle maruf, hicri 990 senesindenberi muntazam seçeresi bulunan bir aileye mensuptur. Bu ailenin mebdai 990 tarihlerinde Kayseri civarında Büyükbürüngüz (halen Mimar Sinan) isimli köyde yerleşmiş olan Şaban Ağa'dan başlamaktadır. Şaban Ağa'nın ahfadı arasında bir çok vali, mutasarrıf, defterdar ve şair mevcuttur.

Şaban Hami Bey bu aileden Vahit Beyin oğludur. Şaban Hami Bey'in annesi Nimet Hanım Kayseri'nin Müftü Efendi'ler aile-

sinindedir. Babası Nail Efendi, zamanının meşhur âlimlerinden ve şairlerindedir. Divanı vardır.

Vahit Beyin amcası Osman Seyfi Beyin de Divanı mevcuttur.

Şaban Hami Bey zamanına göre çok iyi tahsil görmüş, İstanbul'da Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi'ni 1317 tarihinde bitirmiştir. 1324 de Hürriyetin ilânını müteakip Türkiye'nin ilk Ziraat ve Ticaret Gazetesini çıkarmıştır. Ziraate müteallik birçok makaleleri, aşıcılık, tavukçuluk adlı kitapları vardır. Gençliğinde edebiyatla meşgul olmuş, şiir de yazmıştır.

Behçet Kemal Çağlar'ın annesi Zeliha Naciye hanım, Balıkesir'de yerleşmiş Türkmen'lerden Kör Mehmet Paşanın oğlu Kol

ARAŞTIRMALARI

Ağa'sı Ahmet Ağa'nın kızıdır. Zeliha hanımın annesi Bosna Yenipazar kaymakamının kızı Aliye hanımdır. Aliye hanım gayet cerbezeli, sözü dinlenir bir hanım olup Rumekrek köyünde Bosnalı hanım olarak tanınmıştır.

Şaban Hami Bey orman müfettişi olarak Erzincan'da vazife görmekte iken 1322 senesinde Zeliha hanımla evlenmiş ve 10 Temmuz 1324 de Behçet Kemal Çağlar doğmuştur.

Behçet ismi babasının amcasının ismi olarak, Kemal de hürriyet kahramanı Namık Kemal'e izafetle verilmiştir.

Şaban Hami Bey bir müddet sonra Erzincan'daki vazifesinden ayrılmış, İzmir'de gazeteciliğe başlamış 1328 de Bolu Ziraat memurluğuna tayin edilmiştir. 1329 senesinde Behçet Kemal ilk olarak Bolu'da İmaret İlkokuluna başlamıştır. O zaman dahi çok hareketli bir çocuktur. Şiir ezberlemeye ve okumaya meraklı idi. Hocaları mektebin avlusundaki sebül'ün üstüne çıkararak babasının ezberlettiği şiirleri okuturlardı.

Normal tahsiline 1331 sonbaharında Konya'da başlamış, evvela Mevlâna Türbesinin arkasındaki Numune mektebine devam etmiş, ertesi sene Konya Sultanisi ilk kısmına devam başlamış, geldiği sınıf itibariyle üçüncü sınıfa girmesi gerekirken mektep müdürü Şahap Bey yaşının küçüklüğünü nazara alarak ikinci sınıfta yeniden okumasını tavsiye etmiş ve öyle yapılmıştır.

1332 senesi sonbaharında babası Kudüs Ziraat Müdürlüğüne tayin edildiğinden birkaç ay Kudüs'te kalmış, bu sırada Kudüs ilkokuluna devam etmiştir. Sina cephesinin bozulması üzerine Kudüs'ten baba memleketi Kayseri'ye gelinmiştir.

Kudüs'e gidip gelirken o zaman Halep Mevlevi Tekkesi postnişin'i Kayseri'li Şeyh Ahmet Remzi Efendi'de misafir kalmış, bu vesile ile mevlevi âyinlerini ve tekke adabını müteaddit defalar görmek nasip olmuştur. Merhumun ilk çocukluk hatıraları arasında Halep Tekkesinde geçen bu âyinler renkli bir yer işgal etmiştir.

Kudüs'ten Kayseri'ye avdetten itibaren Behçet Kemal Çağlar ilk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de yapmıştır. Evvela Kayseri Sivas kapısındaki Terakki İlkmektebine devam etmiş, bilâhare Kayseri Sultanisinde 9. sınıfa kadar okumuş, babasının Ziraat

Vekâleti Müessesat-ı Ziraiye Şubesi Müdürlüğüne tayin edilerek Ankara'ya gelmesi üzerine, Behçet Kemal Çağlar da İzmir Lisesine gitmiş bir sene bu lisede okuduktan sonra babasının tekrar Kayseri Ziraat Müdürlüğüne dönmesi üzerine Kayseri Sultanisinde tahsiline devam ederken 1925 senesi sonbaharında imtihanla Zonguldak Maden Mühendis Mektebine girmiş ve 1929 senesinde yüksek maden mühendisi olarak bu mektepten mezun olmuştur. O sene yazında Belçika'da maden mühendislik stajına gönderilmiş, 1930 senesi başlarında maden arama enstitüsü merkez mühendisi olarak Ankara'da vazifeye başlamıştır.

Ankara'daki maden mühendisliği sırasında şiir ve san'at münasebetlerini genişletmiş, bilhassa evvela Türk Ocağında, bilâhare Halkevi'nde bu çalışmalarını devam ettirmiş, Halkevi'nin daimi müdavimleri arasına girmiş, burada konuşma ve şiirleri ile temayüz etmiş, sanat gösterilerinde ve ulusal günlerde belli başlı konuşmacılar arasında yer almış, günün icablarına göre yazdığı şiirler ve heyecanlı hitabeler, O'nu, bu kabil toplantıların vazgeçilmez bir unsuru haline getirmiştir.

Halkevlerinin açılışında yazdığı ve şah-

Şair 1968'de Erenköy Kız Lisesi öğrencileri arasında

sen rol aldığı "Çoban" piyesi ve bilahare yazdığı ve oynadığı "Ergenekon" piyesi dolayısıyla Büyük Atatürk'ün dikkatini çekmiş, 6.1.1933 de Çankaya'da Atatürk'ün sofrasına çağrılmak şerefine nail olmuştur. Bu arada Hamdullah Suphi, Ruşen Eşref, Falih Rıfki Atay, Naşit Hakkı Uluğ, Recep Peker, Cevdet Kerim İncedayı, Mümtaz Ökmen gibi değerli, ünlü yazar ve politikacılarla yakın münasebetler kurmuş, hepsinin sevgi ve takdirini kazanmıştır.

13 Ocak 1933 de askerlik vazifesini yapmak üzere İstanbul'a Harp Okuluna giderken kendisine "10. Yıl Marşı" yazması için de teşvikler yapılmıştır. Faruk Nafiz Çamlıbel ile birlikte hazırladıkları marş Cumhuriyetin 10. yıl marşı olarak kabul edilmiş ve 29 Ekim 1933 de yapılan törenlerde Yurdun her yerinde okunmuştur.

Büyük Atatürk'ün sofrasında milli edebiyat ve milli şiir konuları konuşulurken bu mevzuda yetiştirilmek üzere Behçet Kemal Çağlar'ın Londra'ya gönderilmesi uygun görülmüş ve 1934 Ocak ayı sonlarında Behçet Kemal Çağlar Atatürk tarafından Londra'ya gönderilmiş, halk edebiyatı ve gazetecilik konularında Kemriç Üniversitesinde çalışmalar yapmıştır.

1935 de Türkiye'ye döndükten sonra Halkevleri Müfettişi olarak vazifelendirilmiş, bu vazife ile Yurdun her tarafını dolaşmış, halk şairleri ve halk san'atı ile yakından temas etmek fırsatını bulmuştur. Zaten bir köylü ve ziraatçı çocuğu olarak babası ile küçüklüğündenberi Anadolu köylerinde dolaşan, onlarla hemhal olan Behçet Kemal, bu sayede bütün varlığını Türk milletine ve memleketine adanmış mazhariyetine ulaşmıştır.

Halkevleri Müfettişi sıfatı ile yaptığı geziler neticesinde Halk Fırkası Genel Sekreterliğine sunduğu raporlar, Türk Toplumunun fikri gelişmesi, san'at özellikleri hakkında çok kıymetli ve müsbet fikir ve görüşleri ihtiva etmektedir. Bu raporların neşrine imkân verilmesi, hem Behçet Kemal'i yakından tanımaya, hem de milli san'atımızın değerlerini ortaya çıkarmaya yardım edecektir.

Atatürk'ün ölümü, Behçet Kemal'in ruhunda büyük bir acı yaratmıştır. Memleketin ve milletinin kurtulmasında Atatürk'ün başarılarının hayranı olarak kendisini Atatürk'e ve O'nun inkılaplarına adanmıştır.

Behçet Kemal'in Atatürk'e bağlılığı sade şahsi sevgiden ibaret değildi. Atatürk inkılaplarının memleketin ve milletin gelişme ve yükselmesinde tek çıkar yol olması inancında olmuştur.

Bu itibarla Behçet Kemal Çağlar, Atatürk'ün ölümünden sonra da bu bağlılığı ölümüne kadar hiç eksilmeden devam ettirmiş, hep bu inanç ve bağlılığın etkisi altında yaşamıştır. Gerek özel hayatında, gerek toplum hayatındaki konuşmaları ve hareketleri, gerekse bir müddet içinde bulunduğu politik hayatındaki işlemler hep bu etkinin izlerini taşır.

1939 - 1940 senelerinde "Yücel" dergisinde çıkan yazıları ve Atatürk'e Rapor adlı şiirleri ve radyodaki konuşmaları, kendisinin halkvi müfettişliğinden ayrılmasına, radyodaki konuşmalarının men edilmesine sebep olmuştur. Bu durumda Ankara'nın havası Behçet Kemal'in hürriyet âşığı ruhunu sıkımsa başladığı için ikinci defa yedek subaylığa talip olmuş ve Ankara'da askeri fabrikalarda yapması lâzım gelen askerliğini, sınıfını değiştirerek, Kars'a naklettirmiştir.

Zamana uygun görülmeyen yazı ve söylevlerinin sırf vatan sevgisi ile ve hürriyet aşkı ile ve hiç başka tesir altında olmadan samimiyetle yapıldığı sonradan anlayan zamanın Reiscumhuri bir şark seyahatinde tifo'dan Sarıkamış Hastahanesi'nde yatan Behçet Kemal'i ziyaret ederek alından öpmüş ve gönlünü almış, bu suretle O'nun üzümlüğünü gidermiştir. Bu vaka Şairin her anlatışında gözlerinin heyecandan dolmasına sebep olacak kadar O'na tesir etmiştir.

Kars'daki askerliğin sonunda 1943 senesinde Başvekil Saraçoğlu'nu ziyaretinde, merhum Saraçoğlu "Behçet sana bir bilmece söyleyeceğim, bil bakalım; gezelim dolaşalım, şurada buluşalım", diye Meclis binasını işaret etmiş, bu suretle 1943 seçimlerinde meb'us adayı olduğunu bildirmiştir. Erzincan meb'usu olarak Büyük Millet Meclisinde 25. 1. 1949 tarihine kadar hizmet etmiş, bu tarihte Partiden ve Meb'usluktan istifa suretiyle politikadan ayrılmış, 1950 seçimlerinde mukabil taraf listesinde Kütahya milletvekili adayı olarak ilân edilmiş, fakat bu adaylığı kabul etmediğini noterlik vasıtasıyla bildirmek suretiyle adaylıktan çekilmiştir. Aday gösterilmesi müddetin

son anında emrivaki şeklinde yapılmış ve adaylıktan ayrılmasından sonra müddet dolduğu için mukabil taraf yeni aday göstermemiştir. Bu sebeple Kütahya'dan rahmetli Asım Gündüz diğer partinin listebaşı olarak meb'usluğu kazanmıştır. Rahmetli Asım Gündüz çok sevdiği Behçet Kemal'e vakit vakit takılır, "Ben senin meb'usunum, sen adaylıktan çekilmesen ben meb'us olmazdım", diye şaka ederdi.

Politik hayata ilk başladığı andan itibaren o hayatın kendi ruh yapısına uymayacağını ve bu hayatın getirdiği koşulları yapamayacağını anlamıştı. Bu uyumsuzluk evvelâ milletvekilleri ödeneğinin artırılması hususundaki Meclis kararına Tezer Taşkıran'la beraber muhalefetle başladı ve artırılan maaşını Meclis kürsüsünden Kızılay'a hibe ettiğini bildirmek suretiyle muhalif ve muvafık bütün meb'usların kabul ettiği kararı protesto etti. Daha sonra Recep Peker'in Parti Grubunda itimat reyini almasına rağmen üç gün sonra sihihi sebeplerden istifa ederek yerini Hasan Saka'ya bırakması vesilesi ile Parti Grubu'nda yaptığı konuşma ve Parti Grubu'nun önem ve mânasını belirten sözleri o zamanın politik hayatında ilk defa yapılan bir çıkış

oldu.

Nihayet Şemsettin Günaltay'ın hükümet programına Grub ve Meclis toplantısında yaptığı tenkit konuşması sonunda Partiden ve meb'usluktan ayrıldı.

Bu tarihten sonra yalnız Kurucu Meclis üyeliği hariç bir daha politikaya girmede. Her seçimden evvel muhtelif partiler tarafından kendisine yapılan milletvekilliği ve senatörlük adaylığını daima reddetti.

Politikadan ayrıldıktan sonra Behçet Kemal Çağlar İstanbul'a yerleşti. Öğretmenlik ve yazarlık yaparak ömrünün sonuna kadar Atatürk sevgisini ve Atatürk inkılaplarını Yurd içinde yaymak ve yerleştirmek için bütün imkânları ile çalışmıştır. "Şadırvan" dergisini bu sırada çıkardı. Bu arada doğru bulduğu fikirleri ve düşünceleri konuşmak ve yazmaktan çekinmedi. Bu yüzden vakit vakit takibata uğramış, radyodaki konuşmalarından men edildiği de olmuştur. 1959 senesinde Uşak'ta İşmet Paşanın başına atılan taş sebebiyle yazdığı şiirden dolayı Radyodaki işinden çıkarılmış, 28 Nisan 1960 senesi Üniversite Gençliğinin hareketlerini teşvik edici şiirleri sebebiyle de takibata uğramış, Merkez Kurmandanlığı ve Emniyete davet edilmiş, evi

Behçet Kemal Türkkuşu'nun ilk kurulduğu yıllarda bir uçaktan önce Fuat Bulca ile.

Bir Varmış, Bir Yokmuş...

Bir Çağlar'ımız Vardı, Çağladı Gitti

Yazan : Eflâtan Cem GÜNEY

Her öğrenci hocalarının bir eseridir, derler. Ama bu, sanatçıların elinden çıkan tablolar gibi değişmez, kılına dokunulmaz bir yapıt değildir. Zamanla değişir, gelişir, kemale erişir, canlı, duygulu bir eserdir.

Behçet Kemal, müstesna yaratılışlı değerlerden biri idi. İlk edebiyat dersini ben vermiştim ona, Kayseri Lisesinde; bir daha kitabı elinden bırakmadı. İlk şiirlerini ben yayınlamıştım, Misak-ı Milli gazetesinde; bir daha kalemi elinden düşürmedi. Büyük Zafer'in ilk günü (Ağustos 1922 de) ben elinden tutarak çıkarmıştım meydana ki kürsüye, Mehmet Ermin'in "Vur!" şiirini okusun, diye; bir daha kürsüden inmedi.

Bunlar birer nokta, birer harf.. Başkasına payımız var ki Behçet Kemal herşeyi kendine, "Benden İçeri" dediği kendindeki cevhere borçlu. Bu cevherle aradığı büyük kaynağı buldu ve o kaynaktan alacağını olarak her gözün çirası, her gönlün yaylası ve bir ülkü Çağlar'ı oldu söz ve şiir vâdisinde..

Hey Koca Çağlar, hey! Hele bir Çağlama-

ya görsün, sanki o kadar insan dilsiz sanılır; ses, nefes kesilirdi; uçan kuşlar uçmaz olur; esen rüzgâr esmez olur; dağ, taş onu dinlerdi. O sesin baharında devrimler elvan elvan bezenir, hürriyetler buram buram tüter ve Atatürk bu devrimlerin, hürriyetlerin başında destanlardan üstün bir ruhla destanlaşır. O zaman yanık yüreklerle bir su serpilir; ümit isteyenler ümide, teselli isteyenler teselliye, kuvvet isteyenler kuvvete kavuşurdu. Dilim varmıyor demeye, bu gün o Çağlar sustu ve Memleket suyu çekilmiş değirmene döndü.

Bu kaderimize yanmaktan gayri elimizden ne gelir, ölümün gözü kör olsun, ne Kemallere kıymadı ki...

"Misak-ı Milli" Kayseri Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin çıkardığı günlük bir gazete. Başyazarını "Serdengeçti" takma adıyla lise müdürü Nafi Atuf Kansu yazıyordu. Edebiyat Öğretmeni Eflâtan Cem de fıkralar yazıyor ve yazı işlerine bakıyordu. T.F.A.

aranarak bir kısım evrakına el konmuştur.

1953 senesinde Robert Kolej Edebiyat öğretmenliğine başlamış, 1960 senesinde ayrılmıştır. Bu sıralarda yine radyoda muhtelif konuşma ve hizmetlerine devam etmiş, bir ara TRT Kurumu Yönetim Kurulu Başkanlığı yapmıştır.

Pek çok dergi ve gazetelerde çıkan yazı ve şiirlerinden başka Erçiyev'sden Kopan Çiğ, Burda Bir Kalp Çarpıyor, Benden İçeri adlı şiir kitapları; Çoban, Ergenekon adlı piyesleri; Battal Gazi, Türk Şiirinde Aşk, Kur'anı Kerimden İlhamlar, Atatürk Şiirleri, Hasan Ali Yücel Hayatı ve Eserleri, Dolmabahçe'den Anıtkabir'e, Dünya'da Kırk Olay, Kırk Anıt, Kırk Büyük, Namık Kemal - Hayatı, Bugünün Diliyle Atatürk'ün Söylevleri, Atilla, Timurlenk, Boğaçhan Destanı, Hür Mavilikler ve Atatürk Denizinden Damlalar adındaki eserleri yayınlamıştır. Ayrıca lise ders kitabı olarak Ekrem Yirmibeşin'le beraber yazdıkları Edebiyat Dersleri I, II, III, kitabı Millî Eğitim

Bakanlığınca ders kitabı olarak kabul edilmiştir ve ders kitabı olarak okutulmaktadır.

Malazgirt Destanı, Deniz Abdal, Muhammed Oratoryosu isimdeki eserleri tamamlanmış, fakat henüz neşredilmemiştir. Sadi İrmakla birlikte bugünkü dile aktardıkları 2 ciltlik 1200 sayfa tutan Cevdet Tarihi de basılmak üzere M. Eğitim Bakanlığınca alınmıştır.

Radyoda yaptığı Şiir Dünyamız, Bitmez Tükenmez Anadolu, Kitaplar Arasında, Pazar Konuşmaları adlı seri konuşmalar olmak üzere 400 den fazla konuşması mevcuttur.

Bu satırların yazarı kendisinden iki yaş küçüktür. Kız kardeşimiz en küçüğümüz olup Ankara Hukuk Fakültesi mezunudur. Adı Türkân Barutoğludur. Babamız Şaban Hami Bey 4. 12. 1933 te, annemiz ise 13. 5. 1967 de Anneler Günü'nde vefat etmiş, bunun üzerine ağabeyim Behçet Kemal İstanbul Radyosunda bir konuşma yapmıştı.

Düşünceler :

BEHÇET KEMAL

Kendini Kültür Yaratışına Veren Şair

Yazan : Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya ÜLKEN

Onu ilkin 1949 aralık, Mülkiye dönüm yılı yemeğinde gördüm. Yerlerimiz karşı karşıydı, ama tanışmıyorduk. Geç saat ondan şiir istendi. Dede Korkut'dan "Derse Han ve Buğaç"ı okudu. Aslındaki saflığı bozmadan yazılmış bu epope (destan) parçası güzeldi ve çok güzel okudu. Tanışmadığımız halde, ona şöyle dedim: — "Pek başarılısınız Behçet Kemal Bey! Fakat payen hikâyeler halkımız arasında yaşamıyor. Hattâ başka Türk kavimlerinde de yaşamıyor. Kuvvetli bir epope şairi olabilirsiniz. Halkın dilinde dolaşan konuları seçin!" Orada, daha bir saat kaldık. Çok neşeli ve cana yakındı. Alkışlayıcı olsa da eleştirici sözlerim onu incitmiyordu. Tam tersine, söylediklerime karşı ilgi gösterdi. — "Yakında İstanbul'a geleceğim ve hemen sizi arayacağım" dedi. Bir kaç hafta sonra Meclis'te açıklama yaparak mebusluktan çekildi, arkasından bize geldi.

Sanki yıllardır arkadaşmışız gibi teşri-fatsız konuşuyorduk:

— "İşte artık epope konusuna kendimi vereceğim."

Çağlar, 31 Aralık 1958 de İst. Kız Lisesinde yapılan Yahya Kemal Beyatlı Günü'nde, Prof. Hilmi Ziya Ülken'le.

Behçet Kemal 1933 yılında Çoban Piyesini bizzat yazıp oynadığı zaman. Çağlar, okla işaretli Çoban rolünde görülüyor.

Hamdi Tanpınar'dan, Kutsi Tecer'den, Orhan Veli'den, Cahit Sıtkı'dan güzel mısraları onun ağzından dinlerdik. Kaç defa Kutsi Tecer'le birlikte Aşık Veysel gecesi yaptı, Halk şairini kendî sazından halka dinletti. Gençlerde gördüğü, bu ağızdan çağdaş dünyaya yükselen sesleri koruyor ve tanıtıyor du.

NEDEN "EPOPE"

Mebusluğu bırakmış, yeni partinin adaylığını da reddetmişti. Hocalığa çekildi, gecesini gündüzünü halk şiirini yaymaya ve epope'ye verdi. İlk konuşmalarımızda ona şöyle demiştim :

— "Epope'nin kökleri barbar ruhtan gelir, aslında mitolojiye bağlıdır. Eski çağın büyük epopeleri göksel dinlerden önce doğmuştur. Fakat göksel dinler insan ruhuna içe çevrilme, mânevileşme gücünü verdikten sonra artık bu vahşi güzelliğe dönmeğe imkân yok. Almanlar Niebelungen'de, Finler Kalevala'da bu vahşi güzelliği bulmaya çalıştılar. Ama yine de onları mânevileşme

eğitimi ile değiştirilmiş halde buldular. Ortaçağ Budizmde, Hıristiyanlıkta ve İslâmlikta insanı bu eğitimle yetiştirdi. Oradan geri dönülemez. Kurtulmuş Kudüs, Lusiade, Gazaplı Roland Ortaçağ etkilerini taşıyan destanlar. Finler gibi kenarda kalmış değiliz. Tarihin sahnesine atılmış, Ortaçağ kadherine katılmışız. Epopemiz oradan çıkacak".

Behçet Kemal bu görüşü benimsedi. Epopeyi Turan'da değil, Anadolu'da aradı. Zaten her şeyi ile buna hazırdu. Onun şiir anlayışı koşma, nefes, akıncı türküsü, masal dünyası ile yoğrulmuştu. Söylediklerim bütün hazırlıklarına uygun geldi. Burhan Toprak, Kutsi ve Mükrim'in yolunu beğeniyordu. Fakat şiir mayasında asıl Eflâtun Cem'in büyük etkisi olduğunu çok geçmeden öğrendim. Ondan ders görmüş ve pek çok şey almıştı. Artık işe girişmek istiyordu. "Battal Gazi"nin eski baskısı bir neşir nushasını verdim. Bunun ayıklaması hayli güç oldu. Her hafta perşembe akşamı gece yarılarna kadar yazdıklarını bizde okur, üzerinde tar-

ARAŞTIRMALARI

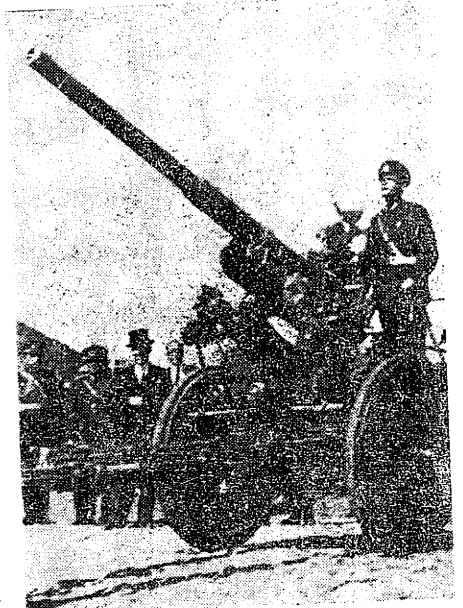
tırdık. Bir mısramı değiştiremeyen yazarların tersine, o bâzele bir parçayı atıp yenden yazmasını biliyordu. Uzun bir süre çalışmadan sonra "Battal Gazi" meydana çıkmaya başladı. Bu sırada halk şiir havasının coşkuluğu "Şadırvan" dergisini çıkarmasına sebep oldu. Orada Remzi Oğuz, Mükrimin Halil, Eflâtun Cem, Samet Ağaoglu, Mehmet Kaplan, Yakup Kadri, Kâzım Nami birlikte çalıştık. O, derginin ruhuydu. Bu topluluğa bâzen Halikarnas Balıkcısı, Asaf Halet Çelebi, Salâhattin Batu gibi ayrı açılardan epope ve halk şiirine bakanlar da katılırdı. Aramızda sağ ve sol, halkçı ve demokrat ayrılığı yoktu. Aşiret kavgasını milli bütünlüğe üstün görenlerden sıyrılmış bir havaydı bu!.. Behçet Kemal, bu sıyrıлма gücüyle bâzi bakımdan birbirine benzeyen başka bir bakımdan benzemeyenleri toplamasını biliyordu. Hepimizin hedefi halk şiiri ve Anadolu'dan doğan bir kültürün kaynaklarına inme tasası idi. Şair bu ahengi çok iyi duyuyordu. Derginin dayandığı Vatan gazetesi kaynağı kuruyunca, son sayısında bunu üzüntüyle açıkladı. "Şimdilik" kaydına rağmen dergi bir daha çıkamadı. Böyle bir birliği de bir daha kuramadık. Buna çok üzüldük. Nasıl üzülmeyelim? 1919'da tohumları atılmış olan bu fikri 1922'de Anadolu dergisi ile gerçekleştirdiğimiz halde, ancak 30 yıl sonra birkaç nesli bir araya getirerek canlanmıştı. Ama ancak bir buçuk yıl! Dergi kapanınca gazetelere sarıldık. Bu da bize şimdilik yetiyordu.

"Battal Gazi"nin krokisi bitmeye yaklaştı. Ama şairin hayat galesi büyümüşü. Dil Kurumu, Radyoevi, hocalık onu dolduruyordu. Anadolunun şiir coğrafyasını kurmaya devam ediyor, şehir şehir halkı dile getiriyordu. Peri bacaları, Yollar boyunca, Tarsusun çağlayanı, Dur Çoruh, Yolculuklarım, Bayburt koşması, Artvin, Bolu türküsü, Maraş destanı ve daha birçokları, Yunus gibi, Dadaloğlu gibi, Karacaoğlan gibi konuşuyordu. Epope, ne yazık, yazacağı eserin taslağı olarak kaldı. Dağıldıkça, kendini bir daha bu işe verme gücünü bulamadı. Halk arasında geçen zamanı, halk için halktan uzak kalma imkânını azaltıyordu. Hayatının eseri olması gereken Destanı tekrar ele alamayınca, yazdıklarını düzeltmeden yayımladı. Coşkuluğu, her gününü halka harcayan cömert ruhu buna engel oldu.

1967 aralıkta Seyit Gazi Türbesi önündeki Battal Gazi töreninde konuşurken, ondan ve daha, 1919'da bu işe girişip son yıllarda yeni bir eser veren Halûk Nihat'dan parçalar okudum. Behçet Kemal bu töreni sonra duydu ve okumalarının sükûtuna karşı Radyoda heyecanlı bir konuşma ile töreni anlattı. O yıl "Benden içeri" başlıklı şiirlerini ve geçen yıl "Battal Gazi"yi aldım. Bu kitaplar Şadırvan yıllarını hatırlattığı için gözlerimi yaşartmıştı.. Ağalık ve parti kavgaları üstünde bir ülkenin manevî birliğinde toplanan nesillerin dağılımını görmeden doğan hüznü!.. Cumhuriyet çocuğu onun samimi savunucusu ve Aşık Ömer ve milletlerin kökü epope konusuna girmek isteyen şairin çırpınmaları gözümün önünden geçti.

...VE ÖLÜM

Ölümü, bu halk için ve halk arasındaki, gazadan doğdu. Bu hiç bir partinin, hiç bir taraf tutmanın gazası değildi. Sağcı ve Solculardan böyle bir gazaya katılanları aynı cömert gönülle sevdiğini örnekleriyle göstermişti. Ölümünü şöyle anlatıyor:

Çağlar, Yedek Subayken top üzerinde ateşli nutuklarından birisini verirken.

Günlerin Getirdiği :

Behçet Kemal

Yazan : Cihat BABAN

Çağlar, coşar, Atatürk ilkelerini dile getirir, hafızasına naksettiği şiirlerini böyle okurdu.

İstanbul gazetelerinde pek yer etmeyen bir haberi, Ankara'nın "Ulus"unda okumuştuk. Türk Büyüklerini Tanıtma Derneği, Karacaahmet'te Şair Nedim'in mezarı başında bir tören tertip etmiş, ve bu törende Behçet Kemal de konuşarak, büyük ölümlerimizi unuttuğumuz için toplumumuzu kınamıştı.

Ne yazık ki, aradan on gün geçmeden Behçet Kemal de birdenbire büyük ölümler arasına karıştı. Kimseyi yormadan, kimse'nin ilgisini kendi üzerine çekmeden, etrafına romantik acıların hiçbirini duyma fırsatını vermeden, şiir dünyasına nasıl birdenbire doğduysa, ebediyet âlemine de öyle geçip gidiyordu.

Büyük, yaratıcı, inançlı, velüt bir ozandı Behçet Kemal. Atatürk'ü genç yaşında en iyi anlayan ve O'nu mısralarla en iyi an-

latan şairdi Behçet Kemal. Millî savaş kuşağının en yüce, en hassas insanı, Türk edebiyatının da değerli ve gösterişsiz bir bilgini idi. Divan Edebiyatını, yaptığı radyo konuşmalarıyla bugünkü nesle aktaran rahmetli, halk edebiyatını da millî şura'ya en mükemmel şekilde ulaştırmasını bildi.

Türk kültüründe yer alanları bütün özellikleri ile tanıdı ve tanıttı.

Kanaatlerini savunmada kabadayı idi, Şemsettin Günaltay'la anlaşamayınca, Meclis kürsüsünde istifa ederek, arkasına dönüp bakmadan yasama hayatını pervasız ve minnetsiz terk edip gittiğini görenler, o sahnenin heyecanını hâlâ yaşıyorlar.

1954 seçimlerinde onu tekrar Meclise sokmak isteyenlerin çabalarını, içine kapalı gürlütüsüz bir istigna ile reddedişini, ondaki maddeye yabancı ruh olgunluğunu bilirler ve onu bu sebepten dolayı da yüceltirdiler.

İnce şair, ruh ve mizacının yanında, sert ve taviz vermeyen dava adamı oluşunu da mutlaka kaydetmek gerekir. Düşündüğünü savundu, düşüncesiyle beraber yaşadı, düşüncesinin kavgasını yaptı ve düşüncelerine sadık kalarak öldü.

Atatürk devrimciliği, onun yokluğunu acı duyarak çekecektir. Atatürk devrimcileri, onun ölümüyle hiç şüphe yok telâfi edilmeyen bir savunucudan yoksun kalacaklar, onun yokluğunu her zaman duyacaklardır.

Mezarımı hiç şüphe yok sayısız çelenkler, rengârenk çiçekler örtecektir. Fakat bu çiçekleri de bugüne kadar tüm Türk edebiyatında onun değerlendirdiği nice mısralar, nice minnet, sevgi ve aşk duyguları, nice kahramanlık destanları süsleyecek, kendi mısraları da birer kandil gibi kendi kabrinde ebediyen yanacaktır.

Âlem yine ol âlem!.. Ama, dünya ve yurda yalnız gündelik eğlencesiyle değil, tarihiyle, insanlığın kafasına bir çivi çakmış olanların anileriyle kalıyor. Tabutu önünde millet, devlet, ordu ve gençlik birleşmişti. Behçet Kemal Cumhuriyet devrinin Anadolu'dan doğacak kültür yaratma hamlesinde birbirine kin besleyen ve bütün görmeyenlerin kararmış gözleri üstünde, milletin kafasında kalacak insanlardandır.

*Ayağımın dibine çömelip kalmış zaman.
Şimdi suya indiren olsa, yüzecek gemi.
Anılarım, acemi tayfalar, korkak kaçak.
Asıl hiddetim benim o "can" denen kap-
tana
Ne var daha batmadan gemiyi bırakacak?
"Âlem yine ol âlem, Devran yine ol Dev-
ran".
Bir yıldız kayıp gitmiş, göklerin haberi
yok.*

Anılar :

Behçet Kemal Çağlar'a Ait Anılarım

Yazan : İbrahim Zeki BURDURLU

Çağlar'ı, daha ortaokul sıralarındayken ad olarak tanıdım. O yıllarda, sanıyorum ilk şiirleri yayımlamıyordu. O, heceyle söylenmiş, yedi yedi duraklı manzumelerde, yurtla, soyla, Türk'le ilgili içten, sevimli sözcüklerin ardında "güzel söylenmiş" duygular, düşünceler bularak, ozana karşı bir ilgi duymuştum.

İstanbul'da okurken, 1937 - 1939 yıllarında, onun daha çok şiirlerini okumuş, özellikle Atatürk üzerine söylediklerinin çoğunu ezberlemiştim. O yıllara değin, şiirimizin gelişme çizgisinde, yeni yeni şiir olayları gerçekleşmiş, Orhan Veli ve Arkadaşları Varlık dergisinde, yeni şiirlerini yayımlamışlardı. Fakat bu yeni hava bize, eski havayı unutturmadı. Tanpınar'ı, Dranas'ı, Tecer'i, Tarancı'yı, Saba'yı, Çağlar'ı okuyorduk. Bu arada, yitirdiğimiz yüce Atatürk'ün acısı üzerine söylenen dizeler, edebiyat yapıtları içinde önemli bir yer tuttu; bu yerle, Çağlar'ın derin bir ilgisi vardır.

1941 yılında Ankara'daydım. Ahmet Kutsi hocamızla tanışmış, Ahmet Muhip Dranas'la konuşmuş, bu arada Çağlar'ı da görmüştüm. Behçet Kemal Çağlar, kıvrak, yerinde duramaz, gözleri fıldır fıldır; heyecanla, yüksek sesle konuşur ve çok içten bir bakışla insanı kavrar. Hemen her zaman böyleydi ve ayrıca içinden, alt pazarlıklı değildi.

Çağlar, daha önce bana anlatılan gibi değildi; onu, candan, içten, temiz bulmuştum; yalancı dolancı yoktu; gözlerinden görünüyordu yüreği. Şiirlerini, bir çocuk temizliği içinde, doğal bir heyecanla okuyordu.

Ankara'da üç yılını ve ondan sonraki yıllar aralıklarıyla Behçet Kemal Çağlar'la geçti. İlk üç yıl onunla buluşmak çok kolaydı. O zaman, Ahmet Kutsi Tecer'in, yayımını yönettiği Ülkü dergisinin yönetim yeri, bir ozanlar, yazarlar buluşma yeri idi. Buluşanlar arasında adlarını saygıyla anacağım pek çok sanatçı vardır. Çağlar'ın kımıl kırmil heyecanı çevresinde güzelleşen söyleyişler, bizi Ankara'dan kaldırıp Türkiye'nin pek çok yerine götürür, getirir. Halk edebiyatının o zamana değin verilmiş ürünleri üzerinde duruyor, ortaya koyduğumuz manzumeleri, hem Ülkü dergisinin yönetim ye-

rinde hem de her hafta Cumartesi günleri Ankara Halkevi'nin bir köşesinde birbirimize okuyorduk. Bu toplantılarda, başta Tecer Hoca ve Çağlar bulunuyordu.

Ülkü dergisi, ülkeye dönük olarak, ülkelerin konularını uzaktan yakından ele alarak zamanın koşullarına göre bir yayın yapıyordu. Özellikle Tecer Hocamız, halk şiiri deyişinin kökeninde bulunan dili ve estetik ögeyi önemli sayarak, şiirde bir yeni yol açmak istiyordu. Behçet Kemal Çağlar, bu havaya hem kendi öz adıyla hem de takma adı Ankaralı Aşık Ömer'le katılmıştı.

Behçet Kemal'i, Ankara içinde, Ülkü dergisinde tanımak, onunla konuşmak, şiirlerini dinlemek, ilk bakışta önemli görülmeyebilir. Şöylece derinleşmeliyiz: Behçet Kemal Çağlar, Atatürk'ün kurduğu, yepyeni kent, tüm görünümünde ve tüm çizgilerinde taşıdığı anlam bakımından, Cumhuriyet'in bir yeniliğidir. Devrimlerin içinde doğrularak, bu yeni us çağında, usunu ve duygularını sanata yerleştiren Türk, yenileşmenin önündedir. Çünkü büyük kurtarıcının yanında ve onun benimseyip öğrettiği düşüncelerin içindedir. Ayrıca Behçet Kemal Çağlar, Atatürk'ün yarattığı halkevlerinin, topluma geçerli olmak amacıyla yaptığı işlerin başındadır ve Ülkü dergisinin yazarları arasındadır. Ülkü dergisi, Atatürk devrimlerinin ışığı içinde çıkan, Türk kültürüne hizmeti önde tutan bir dergidir.

Çağlar'la geçen yıllarımızın bir özeti, geçen yıl, 1969'da, İzmir'de, Eğitim Enstitüsünde yaptık. Behçet Kemal'e üç yıldan beri Türk Dil Kurumu'nun yönetim kurulunda çalışıyorduk. Ülkü dergisinin yayımlandığı yıllar, çok gerilerde kalmıştı. O zamandan 1969 yılına değin 25 yıl geçmişti. Yönetim Kurulu toplantılarında, o eski günlerin özlemini çekerek konuşuyor, derleşiyorduk. Bu arada Behçet Kemal, görev olarak çeşitli basamaklara geçmişti. Edebiyat alanında da çeşitli eserler vermişti: Şiirlerini Benden İçeride toplamış, Battal Gazi Destanı'nı yayımlamış, Atatürk'ün Söylevleri'nin bugünkü Türkçe'ye aktarmıştı. İzmir'e ders için (Çağlar, iki öğretim yılı, İzmir Özel İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi ve

Gazetçilik Okulu'nda öğretmenlik yaptı) geldiği günlerde, bizim enstitüye uğrayıp bir konferans vermesini rica etmişim. Gençlerle konuşmasını çok seven ozan, bir gün Buca'ya geldi, salonumuzda konferans verdi. Eskisi gibi canlıydı, yine yerinde durmuyordu. Konuşmasında, çeşitli konulara değindi, şiirlerinden parçalar okudu ve anılarına dayanan edebiyattan söz açtı. Konferanstan sonra, eski günlere döndü ve benim unuttuğum bir anıyı ortaya koydu: Yine 1944 yılında, Behçet Kemal Çağlar'ın evinde yaptığımız toplantılardan biri. Bu

toplantılardan birinde, benim bir şiirim konu olmuş, üzerinde uzun uzun konuşulmuştu. Bu konuyu, Ziya İlhan (rahmetle anıyorum) bir Ankara gazetesinde özetleyerek yazmıştı. Behçet Kemal, bunu unutmamış, toplantıyı, ayrıntılarıyla anımsattı bana.

Behçet Kemal'in her zaman, her yerde okuduğu dizelerinde neler var? Bunları, onun kişiliğiyle ilgili bazı bölümlere ayırmak gerek :

- 1 — Yaşamıyla ilgili kişiliğini verenler,
- 2 — Yaşadığı yılların olaylarıyla ilgili duygulanışlar,

Cenaze törenine bütün sevdikleri koşup gelmişti. Çiçek ve insan seli caddeleri doldurmuştu. Yukarıda bu törenden iki an görülüyor.

ARAŞTIRMALARI

3 — Atatürk'ü söyleyenler,
4 — Anadolu'nun çeşitli güzelliklerini duyuranlar,

5 — Halk şiirinin türlerine uygun nazım biçimleriyle söyledikleri.

Behçet Kemal'in çok kolay söylediği dizelerin çoğunda, devrimlerin aydınlığı vardır. Hececilerden sonra, Tampınar, Dranas, Tarancı'da yoğunlaşan şiirimizin Orhan Veli'de ulaştığı geniş düzlük, Behçet Kemal'in bildiği, tanıdığı bir durumdur. O, onlardan ayrı, bir yandan Atatürk özlemiyle taşlamaların sevip ezberleyecekleri dizeleri ortaya koymuştur. Bunların içinde, us-taca söylenmiş olanlar çoktur.

Behçet Kemal Çağlar, milletvekilliğinden ayrıldıktan sonra, öğretmenliğe başladı. Robert Kolej'de Türkçe okuttu yıllarca. Bu durum beni yadırgatmıştı. Maden mühendisi Çağlar, neden öğretmenlik yapıyor?

Bir yirmiyedi Mayıs gününün akşam üstünde (1967), İstanbul'un Boğaziçi'nde Çağlar'ın çağrısına uyarak bir güzel bahçede idik. Hikmet Dizdaroğlu, Baha Dürder de vardı. Orada, çokça oturduk ve bir aralık Çağlar'la öğretmenlik üzerine konuştuk. Çağlar'ın öğretmenliğini dinledikten sonra eğitim yolunda yararlı işler yaptığını anladım. Çağlar, öğretmenlikten büyük bir kıvanç duyuyordu.

Bir yanda ozanlık, bir yanda öğretmenlik, bir yanda da Türk edebiyatına kuşba-kışı bakan radyo konuşmaları... Ayrıca, kitap çalışmaları... Çağlar, Türk şiirini sevdirmede, yararlı olmuş bir konuşmacıdır da.

Çağlar'ın şiirlerinin önemli bir bölümünü bir yana bırakarak onun halk ağzıyla söylediklerine bakmak istiyorum. Çağlar, halk şiirimizin güzel dizelerine karşı, bir özlem içinde yaşardı. Askerliği sırasında Kars ve dolaylarının halk şiiri ürünleriyle karşılaşmış, onlarla haşırneşir olmuştu. Ayrıca, çeşitli yazılarında ve konuşmalarında, halk şiirinin özellikleri üzerinde durmuştu. Bu yakınlıkla olsa gerek hem Ülkü dergisinin yürütmeğe çalıştığı halk şiiri yoluna girmiş, hem de halk ozanlarının deyişlerine uygun şiirler söylemişti.

Bu şiirlerden birkaçına bakmak, Behçet Kemal'in bu yönünü açıklamamıza yardım edecektir. Çağlar'ın halk şiirine benzer manzumelerinde, kendine özgü bir yenilik, baş-

kalık yoktur. Ozan, kendi kişiliğine uygun konuları, ölçü, nazım biçimi, söyleyiş benzerliğini koruyarak halk ozanı gibi söylemiştir. Söyledikleri, kendi ruh durumlarıyla ve yaşadığı olaylarla ilgili olduğu için öğretici nitelikleriyle belli çevrelerde okunmuş, dinlenmiştir. Özellikle, Anadolu'yla ve Atatürk'le ilgili olanlar, okul kitaplarında, antolojilerde yer almış; ayrıca Behçet Kemal, kendisi, bunları, geniş halk yığınlarına karşı yaptığı konuşmalarda okumuştur.

Buraya, halk şiiri yolunda yazdıklarından bazı parçalar alarak, Çağlar'ı dostça anan bu yazıya son veriyorum :

Efe, zeybek, seymen, dadaş
Suca gönül, tepece baş
Antep'teki yaralı taş
Bana seni gerek seni.

Kulca saygı, Hakça kibir
Rüzgârca hız, dağca sabır
Taşsız mezar Anıtkabir
Bana seni gerek seni.

Hakkârî'nin bitmez yolu
Sal uğrağı Gelibolu
Urumeli, Anadolu
Bana seni gerek seni.

Kalem, hokka hokka söyler
"Yunus" coşar, Hakk'a söyler
Ömer coşar Halk'a söyler
Bana seni gerek seni.

(Benden İçeri, S. 287)

Bendeki susuzluk, gün gün ziyade
İllerden istemem ne mey ne bade
Gül gibi yanaktan bir kokuş sade
Süt gibi ellerden bir ayran yeter.

Ölsem, yine keyfi üzre sağ güzel
Gün gibi çav, yıldız gibi doğ güzel
İlleri başından gayri koğ güzel
Aşık Ömer gibi bir hayran yeter.
(Benden İçeri, S. 308)

Çiçekli, meyvalı bahçesin diye
Dallarında sekip gezesim geldi
Susamış canıma şerbet etmeye
Kapıp turunçları ezesim geldi.

İşleyemem her aklıma eseni
Devşirip de mercan mercan büseni
Çekmek için görmediğim gün seni
Sabır tesbihine dizesim geldi.

Değiştim tutuldum ben günden güne
Yazmam öz adımı kâğıt üstüne
Adımı kâğıttan beyaz göğsüne
"Aşık Ömer" diye yazasım geldi.
(Benden İçeri, S. 325)

Büyük Acımız :

Çağlar'ın Ardından

Yazan : Bora HİNÇER

Çağlar'ı küçük yaşlarımda tanıdım. Babamın yakın bir arkadaşı, ülküdaşıydı. Halkevleri'nin çatısı altında gelişen, içten bir dostlukları vardı. Bu nedenle sık sık bir araya gelirlerdi. Kimi zaman bizim evde, kimi zaman da babamın, beni de götürdüğü edebiyat ve folklor toplantılarında görürdüm kendisini. O konuşurken saygı ve hayranlıkla dinlerdim.

Yıllar geçtikçe O'na olan hayranlığım da arttı. Şiirlerini çok beğeniyor, seviyor, ezberliyordum. Ortaokul ve lisede, birçok ulusal bayram, kahramanlık günü, Atatürk'ü anma ve edebiyat toplantılarında O'nun şiirlerini, kürsülerden duyarak okudum.

Hürriyet Meydanı'nda yapılan bir törende, kürsüye arka arkaya çıktık. İstanbul Liseleri adına yaptığım konuşmadan sonra, yanıma gelip beni tebrik etmesi her zaman hatırladığım, mutlu bir anımdır.

1962 yılında, İstanbul Erkek Lisesi Kültür ve Edebiyat Kolu Başkanı olarak, kendisini okulumuza davet etmiş ve Atatürk Devrimleri ile Atatürk'e ait Anıları'nı kapsayan bir konferans vermesini rica etmiştim. Bu daveti memnuniyetle karşılamış ve

Çağlar'ın en son portresi

geleceğine söz vermişti.

O gün lisemizin konferans salonu hınca hınç dolmuştu. Konferans saati yaklaştıkça, biz yöneticileri, bir heyecan ve korku sarmağa başladı: Ya gelmezse! Fakat O, ilân edilen saatten bir iki saniye önce, koşar adımlarla kapıdan girdi ve "Haydi, hemen başlayalım", dedi.

Konuşmaya başladı. Salonu dolduran dörtüzü aşkın genç, âdeta tek kulak olmuştusuna, tek kelime kaçırmamaya gayret ederek, büyük bir içtenlikle kendisini dinliyordu. Atatürk'ü yakından tanımak mutluluğuna eren Behçet Kemal'in anlattığı her anda, bütün yüzler heyecan ve sevgiyle aydınlanıyor, bütün gözler sevinçle parlıyordu. Behçet Kemal'in dilinde konuşan, Atatürk'tü. Sanki Çağlar'ı değil, Ata'yı dinliyorduk.

İki saate yaklaşan konuşmasını bitirip, sahneden ayrılırken, salonda yer yerinden oynuyordu. Bütün gençler, gözleri gurur ve coşkunluk dolu yaşlarla, bir sevgi çemberi halinde etrafını almıştı. Hepimizin elini teker teker sıkarak veda etti. O günü hâlâ heyecanla hatırlarım.

Birkaç kere de Ayaspaşa'daki evinde buluşmuşuk. Dergide yayınlamak üzere yazı rica ettiğimiz zaman, beni davet eder ve yazıyı beraber seçmemizi isterdi. Hayat dolu bir insandı. Bu randevuları sabah, oldukça erken saatlerde verirdi. Ben her seferinde, kapıyı pijamalı bir Behçet Kemal'in açmasını beklerken, karşımda, kravatı bile bağlı, giyimli bir Behçet Kemal bulurdum.

İlerlemiş yaşına rağmen gençce bir yaşayışı vardı. Hiç kimse onu yavaş yürürken görmemiştir. Daima koşar adımlarla ve dimdik yürürdü. Güzelliğin her türlüsüne âşıktı.

Behçet Kemal'in sanırım en büyük üzüntülerinden biri, bir evlât sahibi olmayıştıdır. "Benden İçeri" adlı şiir kitabını verirken, şöyle imzalamıştı: "Türk Folklor Araştırmaları Dergisini, baba - oğul, örnek bir sebat ve azimle yürüten Hınçer'lere imrenip, sevgi ve saygı ile... 6. 10. 1966."

Nur içinde yat! Ey, heyecan, ülkü ve Atatürkçü şair!

Devrim ve Atatürk Ozanı :

Çağlar Usta da Gitti

Yazan : Nejat BİRDOĞAN

Behçet Kemal Çağlar milyonlara seslendiği radyo mikrofonu karşısında

Geçtiğimiz ekim ayı içinde bir usta ozan, bir yiğit devrimci ve bir vefalı folklor dostu daha aramızdan süzülüp gitti. Denebilir ki Behçet Kemal Çağlar'ın bütün şiir deme ve anlama gücünün esrarında halktan oluşu ve halktan alışı yatar. Hiçbir gün sırt çevirmediği halkın arasında mutlu oldu, ozan oldu. Kadir kıymet bilen insanların tıpkı bir örneği idi.

Sessizdin siliktin köyde kim kime
Kızardım bir yerde geçsen önüme
Affet şefaet et sıra gütmeden
Suya gider gibi gittin ölüme.

Dizelerini bu sevgi uğrunda yazdı. Okuyuşundaki büyüklük ve heyecan onun bu sevgi karşısındaki içtenliğini aksettiren pırlı pırlı bir ayna idi.

Heceden ayrılmadı. Behçet Kemal Çağlar olarak heceyi Mehmet Emin, Ziya Gökalp, Faruz Nafiz v.b. gibi kullandı. Ancak hece, O'nun deyiş kaynağına çoğu kez Emrah'da, Karacaoğlan'da, Pir Sultan'da olduğu gibi bazan köpürerek, bazan meyleyerek girdi. Behçet Kemal Çağlar bu akışa kaptırdı kendini. Sıyrıldı İstanbul havasından ve döndü Anadolu'ya. Attı Behçet Kemal adını ve Âşık Ömer oldu. Halkını kurtaran Mustafa Kemal, bu halk ozanının dilinde destanlaştı.

Millet gövde oldu, O da baş oldu.
Otlar ekmek oldu, sular aş oldu.
Misli görülmemiş bir savaş oldu.
Attık düşmanları yurttan dışarı.

Âşık Ömer'in halk deyişi ve düşüncüsü ü-

zerinde bizim Kars'ımızın oldukça büyük bir etkisi vardır. 1941-1942 yılında ikinci askerliğini yaparken bütün günleri askerlikten çok şiirle dolmuştur. Kars'ın mutlu bir dönemi vardır o günlerde. Pertev Naili Boratav, Behçet Kemal Çağlar, Kirzioğlu Mehmet Fahrettin aynı görevle Kars'tadırlar. Şimdi rahmetli olmuş ozanlardan Poskov'lu Sabit Müdamî Ataman birliklerinde askerdir. Yaşlı Ustalardan Bardızlı Nihani, Camışlı Cemal Hoca, Ardanuçlu Efkârî, Sosgerli Memet, Tortumlu Ülhanî, Güreşgenli Erbabî, Sarıkamışlı Dursun Cevlânî v.b. üç derleme ve değerlendirme ustasının yanında halkalanmıştır. Bu üç folklor ve edebiyat devinden Behçet Kemal Çağlar'ın heyecanı diğerlerinden fazladır. Çünkü O şiir de yazmakta ve söylemektedir.

Bir erini anlatırdı. Bu er Türkçe, Kürtçe karışımı, dizeler yazmaktadır. Bu dizeler alışılmış, yenilik taşımayan kuru düzmelerdir. Aşık Ömer, erine yenilik yapmasını telkin eder. Er, birgün elinde bir dörtlükle çikagelir. Komutanının öğüdünü tutmuş uçaklara yazmıştır.

**Tayyareler gelirken sarsılırmış bulutlar
Onlarıdır milletin içindeki umutlar
Acep bunlar mıydı ki, kolay doğsun diyerek,
Âmine'nin sırtını sıvazlıyan kanatlar?**

Bu dörtlük Aşık Ömer öğüdünden çok Behçet Kemal öğüdüyle yazılmışa benzer. Erin bir de anısı vardır: Bacısı da ozandır. Ancak mutsuz bu bacının kocası kendini terkedip kaldırımları altınla kaplı İstanbul'a gitmiştir. Siladaki bacı, kocasını anonim Eğin ağzıyla çağırır.

**Tez gel ağam, tez gel, eğlenmiyesin
Elde güzel çoktur evlenmiyesin.**

Ne çare ki korkulan olmuş, koca kötü çıkmıştır. Hiç olmazsa kargış dökmelidir. Ancak kargışlı deyiş yoktur elde. Terkedi-len bacı kendi yazar ve yollar.

**Cehennemde İstanbul yok kaçasın,
Yalan gerçek defterini açasın,
Galata köprüsü sanıp Sırat'ı
Başın döne cehenneme uçasın.**

Sarıkamış, ulu sarp kayalar arasına yaşlanmış bol ozan veren bir ilçedir. Köylüklerinden Asbuğa'da türkmenler yerleş-

miştir. İşte günlerden birgün Asbuğa köyünde Gülizar adında bir kıza cinlerin dandığını ve kızın abuk sabuk bir şeyler söylediğini Aşık Ömer duyar. Kurt folklorcu, birşeyler sezinler. Kızı görmeye giderken at üzerinde bir iki dörtlük hazırlamıştır.

**Amanın amanın değmesin nazar.
Saçına el atsam topuğa uzar.
Gel kardeş olalım bacım Gülizar,
Kalp akçadır amma beyler de geçer.**

Gülizar amcası oğluna beşik kertmedir. Ancak bu sancılı gelenek kızımızın gönlüne uymaz. Gönül başkasında, bade eldedir. Aşık Ömer'in kardeşliğini bile istemiyecek derecede tutkundur. Saç örüklerini saz ederek yanıtlar.

**Demiş Gülizar'ın girem kanına
Çabuk ot tikanır burda çanına
Gönülüm tarla olsa koymam yanına
Beylik der ordaki otu da biçer.
Anlattığımız öyküler rahmetli Aşık Ö-**

mer'den dinlediğimiz anılarıydı. Anadolu'nun neresinde olursa olsun çıkacak bir halk dergisini ilgi ile inceler, hemen alkışlayan yazılar yolları. Rahmetli Fikret Memişoğlu'nun Elâzığ'da çıkardığı Yeni Fırat dergisine selâmını Battal Gazi destanından dörtlüklerle yollamıştı.

**Belki selâm, helki murat,
Dur, binecek Benim kırat.
Ötesi çöl akma Fırat,
Dön yüzünü bana doğru.**

Bu satırların yazarının yıllar önce derleyip de Su dergisinde çıkardığı bir karşılaşma ise Rahmetliyi oldukça sevindirmiş ve kutlama mektubunun oldukça uzunluğuna yolaçmıştı. O karşılama ile yazımızı bitirirken bu büyük kaybımızın anısı önünde saygı ile eğiliyoruz.

1942 yılının kışında Kars'ın Dereiçi semtindeki orduevinde, seçkin ve anlayışlı bir dinleyici kitlesi önünde bir halk ozanları günü tertiplenmiş. Gecede Camışlı Cemal Hoca, Bardızlı Nihani, Posoflu Müdamî ve Ankara'lı Aşık Ömer karşılaşmışlar. Biz bu karşılaşmanın ilk deyişlerini şimdi toprak olmuş dört ozana da rahmet dileyerek aktarıyoruz.

ARAŞTIRMALAR

Cemal Hoca :

**Ervah-ı ezelde bezm-i elâatte,
Cemolup huzur-i rahmana geldik.
İkrarımız belâ, Özümüz meste
Eli bağlı saf saf divana geldik.**

Müdamî :

**Ervah-ı ezelde, yaradılıştâ,
Belâ deyüp tamam imana geldik.
Nur-ı Muhammedî ilkin görüşte,
Şefaât umarak bu kana geldik.**

Nihani :

**Üçyüzonsekizde hatmoldu gaflet,
Sevda izhar edip beyana geldik.
Yaktı derunumu firak-ı hasret,
Hasretlik ucundan amana geldik.**

Aşık Ömer :

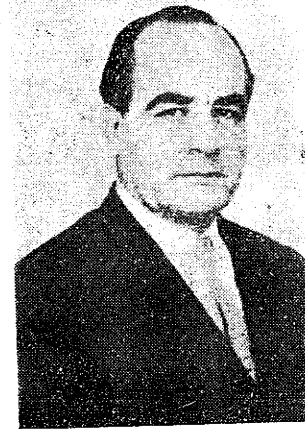
**Dokuzyüzkırkiki, tarih bu zaman.
Kars denen Belde-i Turana geldik.
Sevdanın elinden çekerek aman
Gönül matahını ziyana geldik.**

Cemal Hoca :

**Biz bir meclis kurduk hayli demanda,
Birledik mâbudu tâ o zamanda
Kâfirler küfründe, münkir imanda.
Şükür biz illa da Kur'an'a geldik.**

Müdamî :

**Arşta nur kandili yandıği zaman,
Melekler çarkedip döndüğü zaman
Âdem ki cennetten indığı zaman,
Biz Anın belinden cihana geldik.**

Behçet'in 1963'te çekilen bir fotoğrafı

Nihani :

**Beraberce otlar kurtlar koyunlar,
İbretli tarihtir görene bunlar:
El savaştâ, bizde güzel oyunlar.
Dem çekip şevkile devrana geldik.**

Aşık Ömer :

**Bizler hoşlanmayız boşuna lâftan
Günümüz geçiyor ah ile oftan
Biz Bardızdan, Camışlıdan, Posoftan,
Pınarlar misali tuğyana geldik.**

Cemal Hoca :

**Biri Camışlıdan, biri Bardızdan,
Biri de Posoflu sayılır bizden.
Dilerim düşmanlar devrilsin tezden,
Biz de bu niyetle cevâna geldik.**

Müdamî :

**Niyetim pekhoştur rastgetir Allah,
Dilerim düşmanlar bulmasın felah.
Hüküm, tevarih bu inandım billah,
Tasdikimiz Kur'an, burhana geldik.**

Nihani :

**Kars elinde oldu son toplanışlar,
Ne güzel hengâme, ne güzel işler.
Nisan yağmuruna döndü alkışlar,
Azmedip sevinçle seyrana geldik.**

Aşık Ömer :

**Zamanlar zamanlar geçip devretti.
Felek kâh lütfetti, kâhi cevretti.
Tarih, Viyana'yı en son Sevr etti.
Atatürk denilen aslana geldik.**

Cemal Hoca :

**Mürşid irşad için emele muhtaç,
Kâmiller bâbında kemale muhtaç.
Der ki CEMAL, bizler cemale muhtaç
Döne döne yandık pervana geldik.**

Müdamî :

**Sabit MÜDAM, ezel bahsimiz nurda
Saniyen halk ile birlik huzurda
Bir arzum var kabul olsa huzurda
Dest-i bus ediben dâmana geldik.**

Nihani :

**NIHAN koşar şanlı ordu sesine
Çünkü damak vurmuş aşkın tasına
Şerefli bilginler toplantısına
Gerekse can verip kurbanı geldik.**

Aşık Ömer :

**Söyle AŞIK ÖMER dünya yürüsün
Gönülleri yine âtes büürsün.
Anlamıyan güller solsun, kurusun.
Biz dört içli bülbül figâna geldik.**

İtalya'da Bir Konuşma :

Folklorun Aynasında Türk İnsanı

TÜRKÜLER — TÖRELER — OYALAR

— I —

Yazan : Behçet Kemal ÇAĞLAR

Roma'nın, serviler boyu fiskiyelerinden en ünlü birine bakan bir salonda, güzel bir raslayışla, "Avrupa Demokrasisi Derneği Folklor Kolu Başkanı" yle tanıştım. Bana, hemen, birkaç yıl önce, büyük kentlerin anlı meydanlarından birinde, yüzlerce seyirciyi daha görecekləri birçok şeyler varken, peşlerinde otellerine kadar sürükliyen, "bar tutmuş" tığ gibi delikanlılarıyla Şaman Tanrısını andıran Türk davulcusundan hayranlıkla söz açtı. Konuştuk. Anlattım. Bu söylediklerimi, bir konferans halinde vermeme istedi.

İki yerde tekrarladım bu konuşmayı, İstanbul'daki İtalyan okulundan çıkmış bir eski hıristiyan yurttaşımız İtalyancaya parça parça çevirdi. B.K.Ç.

Türk insanının zevkini, karakterini, tabiatını kavrayabilmek için maksatsız gezi-lerin rasgele intibaları kâfi değildir. Türk insanının ruhuna nüfuz edebilmek için, onu türkülerinde dinlemek, rakıslarında seyretmek ve işlemeleri'nde incelemek lâzımdır. Türk folklorunu kavramadan, Türk insanına ulaşılmaz. Çünkü, büyük şehirlerde yabancı medeniyetlerin tesiri olup gelişen şeylerde gerçek Türk ruhundan pek az emare vardır. Bunu da öteki âmillerden sıyrıp tahmin etmek pek güçtür. Türk nasıl inanır, nelere inanır, nasıl sever, nasıl kiskanır, nasıl hoş görür, nasıl kin bağlar? Kısacası, Türk, ne meme insandır, bunun ancak halk sanatlarında ve âdetlerinde doğru ve kolay farkına varılabilir.

Türk halkının "Karagöz" denen kendine has bir gölge oyunu vardır ki, bütün nüktelerinin ve vakalarının mihveri, riyavî tokatlamak, gerçeği değerlendirmektir. Karagöz, halkın sağduyusuna; Hacivat ise, yarı münevverin sahte nezaketiyle menfaatçi riyasını temsil eder. Ve her seferinde bir nükteden sonra Karagöz'ün İşkırak denen sopası Hacivat'ın başında şaklar. Halk, kendisinden kopup gitmiş yarı münevverden hayatta çektiğinin acısını böylelikle perdede çikarmış olur.

Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre. Ferhat ile Şirin, Elif ile Mahmut gibi halk hikâye-

leri bir kızın aşkından dağlara düşüp kurtlarla, kuşlarla konuşmaya, suların, ağaçlardan haber almaya başlayan ve gündelik aşkını unutup, tabiat aşkıyla, Allah aşkıyla dolan, büyük sevdalara kapılıp giden engin gönüllü, derin sezışli halk tiplerini anlatır. Hikmet dolu kısa halk hikâyeleri ise, can kulağıyla dinliyen insana hayat gidişini değıştirecek kadar tesirlidir. İşte meselâ, Kavak'la Kabak hikâyesi:

Bir yaz sabahı, Kavak gözlerini açıp yerlere bakar ki, gövdesinin dibinde bir kabak türemiş. "Hoş geldin kabak kardeş" diye yukardan seslenir. Kabak "böyle hep aşağılarda kalacak değilim. Ben de gün gelir sana yukarıdan bakarım" diye kavağa çıkışacak olur. Kavak gülümseyip susar. Neden sonra bir sabah gözlerini açar, ki burnunun dibinde bir şeyler kımıldanıyor. Bir de ne görsün, kabak almış yürümüş, ağacın gövdesine sarıla sarıla boyunu geçmiş bile. "Hoş geldin" demeye kalmamış, kabak, söylemeye koyulmuş: "Ya, işte böyle. Senin gibi yıllar yılı bekleyecek değildim ya. Fırsatını buldum, seni bile geçtim, işte." Kavak, sesini çıkarmamış, susmuş kalmış. Aradan aylar geçmiş, bir soğuk güz sabahı, kavak gözünü açıp da kabağa "merhaba" diyecek olmuş, bakmış ortalarında kimseler yok. Kökünün dibine doğru göz atmış ki, kabak tenger menger yerde yatıyor. "Ne o?" diye soracak olmuş, kabak sızlanmaya başlamış: "Beni kırağı çaldı, kavak kardeş." Kavak sesini kısarak demiş ki: "Ya, kabak kardeş, seni bir saatte çalan kırağıyı, biz yıllarca içimize sindire sindire büyüdük. Seni çalan kırağı, bu yüzden bizim ense kökümüze gül suyu gibi gelir..." Anadolu köylüsü birden zengin olmak hırsına kapılan kimselerin hâzin âkibetini duyunca bu hikâyeyi imâ eder, "Ne olacak der, onu kırağı çaldı..."

Şekspir'in Hamlet'inden çok evvel, bir mezarlıkta ayağına takılan kafa kemiğini eline alıp da, kelime oyunundan ve fikir cambazlığından uzak, en derin ve sade hikmetleri en kıvrak makamlarla sıralayiveren eski âşıkların eşlerine bugün bile Anadolu'nun doğusunda sık sık raslanabilir. O, eski âşıklardan Yunus Emre, ölümün ve öte-

ARAŞTIRMALARI

ki dünyanın, Allah'a karşı duyulan muhabbetin ve isyanın şairidir. Bugün birleşmiş milletler zihniyetinin malı olan gerçekleri 7-8 yüz yıl önce, derin sezışı ve engin görüşü ile kavrayıp, Türk halk şiirine maleden odur:

Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan
Şer'in evliyasıysa hakikatte âsîdir.
İşte ondan mahşeri tasvir eden bir dört-
lük :

Âsî kulum defterine bak derse
Rahmetim çok, amma sana yok derse
Yerle göğün arasından çık derse
İşte o zaman eyvah bana, vah bana.
Ve işte tabiatın Allah'a varan coşkun
sevgisinin bir dürlükte hasret ifadesi :
Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın ?
Aşkın ateşinde yanıp tutuşan haliyle
çıkardığı feryadın tatlılığına bakın :

Kâh eserim yeller gibi
Kâh tozarım yollar gibi,
Kâh çağlarım seller gibi
Gel gör beni aş neyledi.
Türk insanındaki kadın ve tabiat sevgisinin en güzel ve kıvrak ifadelerine Çukurova'nın eski âşığı Karacaoğlan'da sık sık raslanabilir :

Bir gelinle bir kız gelir
Boylar servi dala benzer
Gelin al çimenli koru
Kız tomurcuk güle benzer
Gelin şerbet olmuş tasta
Kız petekte bala benzer.
Karac-oğlan ikimizin
Kapsında kula benzer.

Türk insanındaki gözü peklik, bir dâva ve iman uğruna baş koyma tabiatı, Köroğlu mahlâsını taşıyan eski şairde en iyi ifadesini bulmuştur :

Seferim var sınırlara
Sefasından uçan gelsin
Kaygı düşmesin erlere
Öz camından geçen gelsin.
Korku girmesin gözüne
Güvensin kendi özüne
Ecel gömleğin dizine
Öz eliyle biçen gelsin.

Saz şairleri (Trubadurlar) başka memleketlerde tarihe karışmış tiplerdir. Anadolu'da ise bunlar hemen her köyde raslanabilecek çağdaş tiplerdir. Onlar, bugün de

sazları omuzunda köy köy dolaşıp, Türk gönlünü dile getirmektedirler. Bugün dahi Anadolu içlerine açılacakların, onlardan birine: Veysel'e, Ali İzzet'e, Müdâmi'ye, Nihâni'ye... raslamak imkânları vardır. Onlar sazları ellerinde:

Ey gönül derdinden şikâyet etme
Yüce dağlar gurur duyur karından
Diye diye Anadolu'yu köy köy gezmekte-
dirler. Sadece böyle şairliği iş edinmiş olanlar değil, coşup dalgalandı mı, bütün Anadolu insanları şairleşiverir. Büyük şehirlerle gidip de, işini bahane ederek vaktinde kasabasına dönmeyen erkeklerle kadınların yazdığı mektuplar şöyle deyişlerle biter:

Ahirette İstanbul yok kaçasın
Yalan, gerçek defterini açasın
Galata köprüsü sanıp Sırat'ı
Başın döne cehenneme uçasın!
Kimin tarafından yazıldığı artık bilin-
miyen, birer ikişer kelimesi değışe değışe halkın anonim malı olmuş olan "mani"ler Anadolu halkının şair tabiatını olduğu kadar ince zevkini ve derin görüşünü de tesbit edecek en güzel eserçiklerdir. İşte seven Türk'ün ince eleyip sık dokuyan kıskançlığı :

A benim bahtı yârim
Gönülde tahtı yârim
Yüzünde göz izi var
Sana kim baktı yârim.
İşte boz tepelerin dibinde cılız derelerin yeşilliğine sığınmış eski köylerde oralarda yaşayan insanların dört satır içinde tasviri :
Yukarı baktım mı yer yer tepeler
Dev olup dağları itesim gelir
Aşağı baktım mı yer yer bahçeler
Kuş olup dallarda ötesim gelir.
Seven ve hasret çeken gönle en çok ya-
kışan sızlanış ve umuşu yine bu manilerde bulabilirsiniz :

Urfa'ya gel gizlice
Kalb ata ata gece
Bir kolun açık kalsın
Yâr gele yata gece.
Şehvetin sanat imbiğinden geçerek hay-
vanî bir his olmaktan kurtulması bu mani-
ler sayesinde çok zaman mümkün olur:

Peştemal işle yolla
Ucum gümüşle yolla
İçine beş elma koy
Birini dişle yolla.
Yurt savunmasında birbirinden güzel kahramanlık türkülleri yakan halk, şehir

maceraperestlerinin megaloman ideal'lar uğru-
na binlerce yiğitini feda etmesine de için
çin homurdandır ve sizları :

*Çadırlar dağa kuruldu
Hücum borusu vuruldu
Bir Sarıkamış uğruna
Doksan bin fidan kırıldı.*

Yoksa kızıl düşman anayurda saldırma-
ya geldi mi, bu deyişler aslan kükremesini
andırır :

*Gelsen kandan açan lâlenin fash
Doğrulsun topraktan şehitler nesli
Ayn sürüsüne dalın kurt misli
Can sağ iken yurt verilmez düşmana!*

Ölüme bile razı olup da bir türlü ayrılığa
gönlinü ahıstıramıyan Türk insanını şu ba-
sit dörtlükten daha iyi hangi söz anlatabilir :

*Ya bahçe olmasaydı
Ya güllü solmasaydı.
Ölüm Allahın emri
Ayrılık olmasaydı.*

Ya ölümlere süren sevginin şu inceliği ve
derinliği :

*Ben güllüme bakarım
Koklamaya korkarım
Yâr geliyor deseler
Ölü olsam kalkarım.*

"Mani" denilen bu dörtlükler tamamiyle
toplanmış ve kitaplara geçmiş değildir.
Zaten bunlara her gün, her köşede yeni bir
ikisi eklenip durmaktadır. Türküler ise,
bunların daha uzun, daha tesirlisi ve daha
makamlıdır. Anadolu halkının zelzeleden
muharebeye, Moskof düşmanlığından insa-
niyet anlayışına kadar yeni, eski herhangi
bir umumi kanaati için öyle Gallup enstitü-
sünün yaptığı gibi anketler açmaya imkân
olsa bile pek lüzum yoktur sanırız: Mani-
ler ve türküler o kanaati çoktan belirtiver-
miştir. Ne de olsa türkülerin asıl konusu
aşk'tır. En basit türküde en ince aşk tem-
lerine raslanılabilir. Meselâ işte Elif türkü-
sü: Elif eski alfabenin ilk harfidir ve yazı-
lışı ortasının meyili haliyle rüzgârda bir
dalı andırır. Aynı zamanda harfler sürüsü-
nün başı ve en doğrusu olduğu için kızlara
isim diye de kullanılır :

*İncecikten bir kar yağar
Tozar elif elif diye
Mavi gökte yeşil ördük
Yüzer elif elif diye.*

*İlklemiş düğmelerin
Çözer elif elif diye.*

Yağan karlar, yüzen ördekler, çözümlü

ilklenen düğmeler hep sevgilinin adını yaz-
maktadır: Elif, Elif. Böyle şen ve mem-
nun sevgilinin peşi sıra gezip tozarken aşk
bütün ateşi bütün haşmetiyle gelip gönlü-
ne çöktü mü, aşık sızlanmaya başlar. Ve
bir de bakarsınız, yaktığı türkü bir iki yıl
içinde bütün Anadolu'ya yayılmış, bütün
sevenlerin dillerine nakarat ve gönüllerine
tercüman olmuştur :

*Gel hadi elele dağlardan aşak
Engin geçek yücelere ulaşak
Sevinci paylaşak, derdi paylaşak
Çekemem bu derdi bölek seninle
Gel kanad ol gönül kuşum üstüne
Söyle ne dilersem başım üstüne
Ölürsem yazılsın taşım üstüne
Çekemem bu derdi bölek seninle*

İçtimai dertleri cesaret ve vuzuyla dile
getiren eski türküler de çok meşhur olmuş,
çok yayılmıştır :

*Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fıkara halini kimse sormuyor
Padişah stikkesi selâm vermiyor
Kefensiz kalacak ölümlüz bizim.
Şu yalan dünyaya hoş olamadık
Bir gün sıra gelip baş olamadık
Şu sıksa öküze eş olamadık
Söylemeden âciz dilimiz bizim.*

Allaha kafa tutan, onunla yıllardır gön-
lünde misafir ettiği bir aziz ve iyi kiracı gi-
bi şakalaşan derviş şairlerin güzel nefesleri
de çok yaygındır :

*Bakkal mısın teraziyi neylersin
İşin gücün yoktur gönül eylersin
Kulun günahını tartıp neylersin
Geçiver suçundan, bundan sana ne.*

Türk halkının duygularını haklıyke ak-
settiren bu manzum sözler yanında, yarı
manzum, basit tekerlemeler halinde söyle-
nen fakat, halk düşüncesinin derinliğine,
halk mantığının selâmetine ve halk seciye-
sinin sağlamlığına işaret eden atasözleri de
üzerinde ısrarla durulmaya değer. İşte an-
cak küçük yaştan telkin ve terbiyenin tesir-
li olacağına bir kısa ve sade sembolle ifa-
desi :

Ağaç yaş iken eğilir.

İşte tasarruf fikrinin bir cümlecikte tel-
kini :

Ak akça kara gün içindir.

İşte azmin ve hamlenin er geç başarıyı
sağlayacağını kesin ifadesi :

Ata binen meydanı da bulur.

Aynı zamanda tedbirsiz ve temkinsiz ha-

ARASTIRMALARI

reket etmemek lüzumunu da atasözü öğre-
tiverir :

Akalsız başım zahmetini ayak çeker.

Umulmaz felâketler ve hücumlar karşı-
sında birden kararlı ve gözü pek savunma-
ya geçmek lüzumu, Türk atasözüne geçip,
Türk âdeti oluvermiştir :

Akacak kan damarda durmaz.

Bunlar, A harfiyle başlayan atasözlerin-
den bir çırpıda aklı gelen birkaç tanesidir.
Adım başında hammalından, profesörüne
kadar hangi Türk'le konuşsanız, atalarının
uzun tecrübelerden sonra bulup birkaç ke-
limede mühürlediği böyle hayat düsturla-
rını sık sık inanarak kullandıklarına şahit
olursunuz.

Türk halkının kahramanlık duygusuna
olduğu kadar engin muhayyilesine de en
güzel âlâmet, taş basması kitaplarda yer al-
mış halk hikâyeleri ve halk destanlarıdır.
Bu hikâye ve destanların kahramanları,
gerçekten yaşamış insanlar gibi Anadolu'
nün hemen her kasabasında bir ayrı meza-
ra, bir ayrı köşeye sahiptirler. Nice orman-
larda Köroğlu'nun "Çamlıbel"ine, nice ka-
yahlıklarda Ferhat'ın mezarına, nice dağ
eteklerinde Yunus'un mağarasına raslanır.
Şurası Aşık Garip'in konuştuğu çeşme,
şurası Aşık Kerem'in dişçilik yapan baba-
sına yardım eden sevgilisinin dizinde biraz
daha kalayım diye "bu da ağrıyor, bu da
ağrıyor" deyip, otuz iki dişini birden çekti-
diği yerdir. Türk insanının kimi, nasıl, ne
için beğenip ideal tip haline koyduğunu bu
hikâyelerle, bu destanların kahramanların-
da izlemek kolayca mümkün olmaktadır.
Hiçbir dâhinin tek başına uyduramayacağı
kadar güzel, derin ve halk dehşinini mahi
olan bu destanlar, bir İlyada, bir Kalevala
malzemesi olarak nesilden nesile devredilip
bugüne kadar gelmiştir. Bunlar garp edebi-
yatı ölçüsüyle Epope'nin ne demek olduğunu
kavrayan aydınlar tarafından ele alınıp iş-
lendikçe bütün Türklüğe ve hattâ insanlığa
mal olacak şahaserler meydana çıkacaktır.
İşte bu destanlardan birinden alınmış ve
nazma çekilmiş bir parça ki, kahramanı
atıyla beraber sekiz satırda tasvir ediver-
mektedir :

Yâr kâkülü gibi elde yelesi

Bu at dertleşmeden derdi bilesi

Ya bineni uçurası hedefe

Ya bu yolda göz kırpmadan ölesi.

Gecede kimisi nifak götürür

*Kimi vuslat, kimi firak götürür
Beyaz atlı ak alınlı süvari
Tepeden tepeye şafak götürür.*

Belki dil bilmemek yüzünden, manzum
sözün künhüne erememek yüzünden bütün
bu örneklerden alınacak zevk yarıya inmiş
olabilir. Fakat, yalnız gözle görülecek nice
folklor hazineleri vardır ki, onlara fırsat
bulup şöyle bir eğilmek bu yarım kalmış
zevkleri tamamlar, hattâ ziyadeleştirir. Bu
hazineler, oyalar, nakışlar, kıyafetler ve ra-
kışlardır. İnsan, Bursa'ya yalnız emsalsiz
tabiatı ve dolgun tarihi için değil, sırf yaşlı
kadınların çehiz sandıklarındaki işlemleri
görmek için gitse yeridir: En az yüz çeşit
oya, şimdiki Non-figüratif resmi imrendire-
cek bir ustalıkla, civarın servilerini, çinar-
larını, kavgalarını ve sevgilerini tasvir et-
mektedir. İşte oya isimleriyle konularından
birkaçı: Emirsultan servileri, Muradiye çı-
narları, Hanım beye darıldı, Meydan daya-
ğı, Geyikli baba, Saraylının kâkülü... Bun-
lar yalnız Bursa'ya mahsus değildir. Ço-
rum'dan Antep'e, Van'dan Edirne'ye kadar
her yerin ayrı özellikte oyaları, nakışları,
işlemleri vardır. Ankara'ya birkaç saatlik
mesafede bulunan Çankırı'yı, Dereiçi bah-
çeleri, masal kahramanı olmuş Fatihinin:
Karatekin'in türbesi için olduğu kadar, eski
yukarı mahallelerindeki kapı tokmakları
için de görmek yerinde olur: Tokmağının
kapağı vuracak ucunu tutan parça, kılıç
biçiminde ise, asıl ev sahibi askerdir. Ka-
vuk biçiminde ise hocadır. Çekiç biçiminde
ise esnafıdır. Kalem biçiminde ise memurdur.
Kartvizit gibi kapı tokmakları...

Meselâ Sivas vilâyetinin Zara diye sene-
nin dört beş ayında karla kaplı bir köşesi
vardır ki, yolunuz oraya düşerse tabiatın
yeknesaklığında bunaltımanza meydan kal-
madan kahvede oturan erkeklerin renk renk
yün çorapları imdadınıza yetişir: Adamın
adını sorun. Bütün hayatını, hal tercümesi-
ni çorabındaki nakışlardan öğreniverin. Dik-
liğine, yatıklığına, kırmızı veya siyah çiz-
giler ve nakışlar size kaç kızı, kaç oğlu ol-
duğunu, askere gidip gitmediğini, kaç defa
evlendiğini anlatıp çıkarıverir.

Bütün bunlar neyse ne; üzerindeki kıya-
feti, ağızındaki türkü, yanındaki çalgısı
ile, Türk insanını gözleminizin önünde öm-
rünüz boyunca unutamayacağınız bir heybet
ve zarafet âbidesi gibi canlandırarak en gü-
zel gösteri, halk oyunudur.

Kırk Yıllık Dost İçin :

Sen De Yaz Dediler

Yazan : Raci DAMACI

Bana yaz diyorlar. Ne yazayım? Ben benimle değilim. İradem elimde değil, hastayım. Yazılacak birşey kalmadı. O hepsini topladı, vakitsiz, saatsiz olarak gitti. Tekrar gelecek mi? Hayır, gelmeyecek. O, gece gündüz, vakitsiz, zamansız olarak aklımdan çıkarmadığı Sevgili Allah'ına ve de Atatürk'üne kavuştu. Söyleyin, yazılacak birşey kaldı mı ki yazayım?

Ne istiyorsunuz, neyi yazayım? "Erciyes-ten Kopan (Zalim) Çığ"ı mı yazayım. O zalim çığ toplandı, toplandı, onu bir anda kucağına alarak feryatlarımıza, gözlerimizin yaşına bakmadan götürdü. Şimdi gözlerim yaşlı, kalbim paslı, kafam bomboş. Parmaklarım titriyor. Ben kendimde değilim. Onu benim gibi sevenlerin hepsinin gözyaşları kurumadı, kurumayacak ta.

Çağlar, çağladı çağladı, köpürdü taştı. Bizleri gözü yaşlı bıraktı gitti.

Kimliği mi yazayım? Bunu, aziz kardeşim sayın Fikret Çağlar'a bırakıyorum.

Evet biz, iki kardeşten daha ziyade kardeş tik. O benden küçüktü. Lâkin benim büyüğüm, benim ilhamım, benim aziz üstadım idi. Benim göz bebeğim idi. Yalan mı, değil. İşte tekrar ediyorum:

**Ben çok milnet çektim, çok eyledim ah,
Derdime olduysa bir kimse ağah**

Behçet Kemal İktı alle dostu ile maden sodası içerken

**Ne Yunus, ne Kerem, ne Aşık Emrah,
Ustam Ankaralı Aşık Ömer'dir.**

Evet, Ankaralı Aşık Ömer'in sazının telleri bozulmaz, tezenesinin kabuğu yıpranmazdı. İşte Ankaralı Aşık Ömer böyle aşık-tı. Ulu Tanrı, O'nun bu aşkını ondan başka kimseye vermemişti. O da daima Çağlar, daima coşardı. Onu Varşova'dan Yunanistan'a, Edirne'den Kars'a kadar tanımayan, sevmeyen yoktu. Daha başka yazacak ne kaldı.

O bana "Aziz Türk Genci", diye, hitap ederdi. Birbirimizden ayrılmadığımız için bazar da vazifelerimiz birleşirdi. "Şadırvan" dergisinde, Akbank Neşriyat ve Propaganda Servisinde beraberdik. Onun ayrıca düşünmeden, yorulmadan, tatlı tatlı buluşları ve şakaları da vardı. İşte bunlardan birisi:

Bir gün "Şiir Dünyamız" da okumak için verdiği ilham üzerine bir parçayı yazmaya çalışırken, gelmişti. Her vakit olduğu gibi gülerek "Biliyor musunuz ben evlendim", dedi. Arkadaşlar hayretle yüzüne baktık. Yine şaka yapıyor, dedik. Çünkü o hiç bir zaman evlenmeye niyetli değildi. Ve derdi :

Evlenmezsem bana yazık,

Evlenirsem kıza yazık.

Biz sevinmiştik. Ciddi mi? dedik. Vallahi, billahi evlendim, dedi ve güldü. Nihayet Et'iler'de bir ev aldığını söyledi. Hepimiz gülmeye başladık.

Yine birgün bankadaki vazifede çalışırken yazıları imza ettikten sonra "Aziz Türk Genci! Seninle bir ahbaba davetliyiz, haberin olsun", dedi. Ve Şiir Dünyamız'da okumak için bir şiirimi aldı.

Sam vurdu gönül bağımı,

Yaprağım, dalım perişan.

Kurudu penbe, kırmızım,

Yeşilim, alım perişan.

Gül nerde, karanfil hani?

Kurudu gönülümün kanı..

Elimde bahtım fincanı,

Niyetim, falım perişan.

Bu şiirimi ahbaplarından birisi okumuş, kendisine sormuş. "Bu şiiri yazan kimdir? Arkadaşınız mı?" Behçet, "Evet 19 - 20 yaşlarında bir arkadaşım", demiş.

İşte o hanım da bizi davet etmiş.

Bankaya geldi. Hadi, gidiyoruz, dedi. Birlikte bir arabaya atladık, Osmanbeyde mu-

Anılar Peteği :

Behçet Kemal Çağlar İçin

Yazan : Aydın OY

Öyle derinlemesine kişisel bir dostluğumuz yoktu. Kendisini daha çok ortaokul öğrenciliği yıllarımda ezberlediğim şiirleriyle tanıdım ve sevmişim. Sonra, İstanbul'daki öğrencilik yıllarımda, görme mutluluğuna erdim. Hiç unutmam, 18 Mart 1953 günüydü. Çapa Öğretmen Okulları konferans salonunda Çanakkale Zaferi'ni anmak üzere düzenlenmiş bir toplantı geçiydi. Behçet Kemal Çağlar sahnedeki Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitleri şiirini okuyordu. Kendine özgü okuyuşuyla dile getiriyordu. İşte bu anda, büyük bir çattırtı duyduk; salonun ortasındaki direklerin üzerimize doğru yuvarlanıyormuş gibi hissettik. Deprem oluyordu. Rahmetli müdürümüz Kemal Kayan'ın soğukkanlılığı yardımımıza yetişti. Beş yüz kişi birkaç dakika içinde soluğu bahçede almış, çok şükür ki bir kişinin bile burnu kanamamıştı. Behçet Kemal binanın tam önündeki çam ağacının altında çevre-

azzam ve şahane bir apartmana gittik. Bizi gayet güzel ve sık giyinmiş bir hanım gülererek ve sevinerek karşıladı. Bir salona girmiştik. Bizden başka birkaç hanım ve bey daha vardı. Belki hepsi de şair ve şiir seven kimselerdi.

Ev sahibi sıra ile Çağlar'ı misafirlerine takdim etti. Ben kapının arkasında kalmıştım. Yüzüme bakan bile yoktu. Nihayet Çağlar, beni ileri alarak, işte efendim, ben de size arkadaşım halk şairi Raci Damacı'yı takdim ediyorum, dedi.

Hepsi elimi sıkıyaya başlamış idi ki, ev sahibi kendisini tutamıyarak ve hayretle yüzüme baka kalmış olarak:

"Neeee? Nasımmı?" demişti. Karşısında o vakit Çağlar'ın evvelce 19 - 20 yaşlarında çiçeği burnunda diye bildirdiği 70'lik bir ihtiyar vardı.

Sonra şiirler okundu. Amerikan barda muhtelif içkiler icildi. Bu daveti böyle geçirdik. İşte beni Çağlar'ın böyle bir sosyete muhitine götürmesi ömürdü.

Şimdi bu günleri yaşayan bir ihtiyar, nasıl olur da onu unuttur? Bu kaabil mi, nasıl olur da onun için gözyaşları dökmeyiz? Bu olur mu. Siz hak veriniz aziz okuyucular.

Yaz, dediler, yazdım. Kendisine Tanrı'dan rahmet dilerim. Nur içinde yatsın.

sindeki gençlere "Galiba Çanakkale şehitlerinin ve Akif'in ruhlarını incittik" diye espri yapıyor, sanki hiçbir şey olmamış gibi şiir okumasına devam ediyordu. Ertesi gün yayınlanan gazetelerde o geceki depremde Çan kasabasının yerle bir olduğunu okuyor-duk. Her yılın 18 Mart'ında, çağrışmalar zincirinin bir halkasında Behçet Kemal'i, o çam ağacının altında, ellerinin kavrımları havada dalgalana dalgalana eğriler çizerken, şiirler okurken görüyorum.

Behçet Kemal çeşitli anma günlerinin, toplantılarının vaz geçilmez ögesi, akla ilk gelen temel kişiydi. Behçet Kemal'siz bir anma toplantısı ruhandan çok şeyler kaybederdi. O belli birkaç salonun duvarlarının ötesine, çok ötelere uzanan, bütün bir yurt düzeyini toplantı salonu haline getiren enerjinin ve kabına sığamayışın tek ve canlı örneğiydi. Sesi, bir bakarsınız Ağrı'dan, bir bakarsınız Konya'dan, bir bakarsınız Edirne'den gelirdi.

Böylesine seslenişlerinden biri Namık Kemal'i anma töreni için düzenlenen bir 21 Aralık gecesi Tekirdağ'dan yükseliyordu. O gece, programdaki dakikaları yaklaştığı halde İstanbul'dan gelecek olan Behçet Kemal salonunda görünmüyor, programı düzenleyenler güç duruma kaldıklarını her halleriyle belli ediyorlardı. Bir ara salon, programın hiç de gerektirmediği bir yerde alkış sesleriyle çınladı. Behçet Kemal tam önünde sahneydi. Yol yorgunluğunu atma gerekliliğini bile hissetmeden sahneye çıktı. Aşağı yukarı şöyle bir sözle konuşmasına başladı: "Ben buraya sadece, sizlere verdiğim bir sözü yerine getirmek için değil, Namık Kemal'e olan borcumu ödemek için geldim. gelecektim, gelmeliydim." Behçet Kemal, bu ruhun, sayıları pek azalan temsilcilerinden biri olarak, ayrıca anılmağa ve vasatılmağa değer.

Dil Kurumu'nun üç yılda bir düzenlediği Kurultay'larından, sanırım, onuncusunun toplandığı günlerdeydi. Ankara'da Bulvarı Palas'ta Türk Dil Kurumu üyeleri şerefine verilen bir caydayık. Alışla gelen törenin bitiminde bir masada Halide Nusret Zorlutuna, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Behçet Kemal Çağlar ve adlarını yanlış veririz korkusuyla yazmadığım diğer yazar

Çağlar 1963 yılında İzmir İktisadi ve T. İlimler Yük. Okulu'nda öğretim üyeliğine başladığı zaman yapılan törende Prof. arkadaşlarıyla.

ve şairler toplanmış, pek hararetle bir konuşmaya dalmışlardı. Çevreledik. Behçet Kemal, Yakup Kadri'nin tam karşısında oturmuş. "Erenlerin Bağından" adlı kitap-tan kelimeleri, cümleleri, birer satır olmak-tan çıkararak, o eserdeki parçaları gürül gürül çağlayan sesiyle salonun sessizliğine mâna ve okuyuş ustalığının kolkola girdiği bir şölen-söz halinde serpmeye başlamıştı. Okudukça açılıyor ve ben bu yanılmaz gücün yamanlığı karşısında, onu, hayranlık duyarak dinliyordum.

Dostları, kendisiyle sofraya, sohbet arkadaşlığı yapmış yazarlarımız ölümünden sonra onun kişiliğini dile getirmeye çalışmışlar. Hakkında yazılanları dikkatle okudum. Çoğu, Behçet Kemal'in birçoklarımızca bilinen, seçilen yönlerini ele almışlar. Ben bu yazılanlara bir noktayı katmak arzusunun şiddetle duyduğum için bu yazıya başlamıştım. O arzumun belirtecek noktayla yazımı bitiriyorum :

Tekirdağ'da Kurnalı caddesinde Mefahir Yeşilova adında bir bakkal ağabeyim var. İki erkek çocuk babasıdır. Büyük çocuğunun adı Ali'dir. Küçüğü doğunca bir halk

alışkanlığını sürdürüleceğini, ikinci oğluna Ali'ye uygun gelecek bir ad takacağını bekliyorduk. Öyle yapmadı. Küçüğü Çağlar adını verdi. Neden böyle bir ad verdiğini sorduğumda: "Behçet Kemal'i çok seviyorum. İstedim ki onun soyadı, benim oğlumun adı olsun. Onun için bu adı verdim" dedi.

Behçet Kemal'in yakın dostları, kalem ve ülkü arkadaşları! Siz ve bizler böyle bir şairi kaybettik.

BEHÇET KEMAL ÇAĞLARI SEVENLERDEN RİCA

Behçet Kemal Çağlar'ın muhtelif gazete ve dergilerde neşredilmiş yazılarını toplayarak bir kitap haline getirmek istiyorum. Bu yazı ve şiirlerinden ellerinde bulunanların veya neşredildiği mecmua, dergi ve gazetelerin isim ve tarihlerini bilenlerin aşağıdaki adrese bildirmelerini rica ederim. Kardeşi : Fikret Çağlar
Adres :
Cumhuriyet caddesi No : 239/7
Uzunyüzel apt. Harbiye - İstanbul.

Anadolu'nun Yunus'u, Karacaoğlanı ve Evliya Çelebisi :

Halkevleri Müfettişi Çağlar

Yazan : Mehmet Hilmi GÜR

İlk tanışmamız, 1937 yılında idi. Kemaliye Halkevi başkanlığını yapmakta idim. Halkevleri Müfettişi olan rahmetli Sayın Çağlar, ilk geldiği Kemaliye Halkevinden pek memnun kalmış idi. Halkevleri Genel Merkezinden gelen kitaplar açılarak muntazam şekilde raflara yerleştirilmiş, okunmuş. Bu arada, bir okurun Behçet Kemal Çağlar'ın bir şiirinin altına "Aferin Behçet Kemal" diye yazarak takdirlerini açıklaması rahmetliyi pek memnun bırakmıştı. Gördüğü çalışmayı takdirle karşılamış, aramızda bir dostluk başlamıştı.

Bu ve bundan sonraki gelişlerinde misafir olmuş, Kemaliye' (EGİN)'nin görülecek yerlerini beraberce gezmiş, türkülerini dinlemiş, halay ve oyunlarını zevkle seyretmiş ve oynamış idik.

Aslında Erzincanlı hemşerimiz olan Behçet Kemal, bundan sonra kendisini daha ziyade Atatürk'ün ismini almış bulunan Kemaliyeli bilmiş. Radyodaki konuşmalarında Kemaliye'nin türkü, müzik ve oyunlarına ayırdığı zaman, birçok vilâyetlerimize ayırdığı zamandan daha çok ve içli olmuştur. Tabiat'ın bütün hırçınlıklar ve çetinliklerle güzelleştirdiği bu kasaba için yazmış olduğu Kemaliye Şiiri Yurdunu camından çok seven içli vatanperverin Eğin için olan sevgisinin en bariz delilidir.

Sayıları binleri bulan Eğin Elâgözlüleri'ne de bir dörtlük katarak bu içten havaya karışmış bulunmaktadır.

Fırat bu, darsa da ensiz olur mu,
Güzel vefasızsa dinsiz olur mu,
Sağ göğsünün üstü ben'li olur da,
Sol göğsünün üstü bensiz olur mu?

13 Nisan 1969 gecesi Yeni Tepebaşı Gazinosu'nda tertiplenen "Eğin Gecesi"ne şeref verdikleri zaman aşağıya aldığım Eğin Destan'ını ne de güzel okumuştun.. Hepimiz coşmuştuk.

EĞİN Destanı

Güzellik yok, sende olandan fazla,
Bakma uzaklara sen pel pel Eğin.
Vasfın mümkün müdür üç telli sazla?
Bir arşın bezinde binbir tel, Eğin!

Ey Kemal uğrağı ey Kemaliye!
Çalışkanlık sana HAKDAN hediye.
Tanrı gökten insin, dolasın, diye,
Durma, seki seki hep yüksel, Eğin.

Bağ yaptın fethedip kat kat Cibali,
Birgün masaldaki devler misali.
Orak diye gökten kapıp hilâli,
Yıldızları biçmen muhtemel, Eğin!

Aşık, yuvasını dalında kursun,
Hergün beyit beyit halı dokursun.
Hergün arşın arşın türkü okursun,
Beni doku, beni oku, gel, Eğin!

Taş döşenmiş damda kurur pestiller,
Su verir canlara, sesden sebiller.
Gönüller coştukça açılır diller,
Senden sular değil ruhlar sel, Eğin!

Eller susuzluktan yanar yakılır,
Fırat ayağını öper, çekilir.
Omzundan Kadıgöl Suyu dökülür,
Gastün beş vakitte mükemmel, Eğin!

Her iki taraf da hasretle, ahta,
Erkek gurbettedir, kadın tezgâhta.
Ayağın gecede, alın sabahta,
Hey çalışkan Eğin Hey güzel Eğin!

Allahın mağfireti üzerine olsun büyük şair, büyük insan.

1946 yılı temmuzunun 6. günü Konya'da seçim nutuklarından birini verirken